

ŽENSKI SVET

VSEBINA:

Kljub vsemu (Angela Vode)	233
Gospod stotnik (Ivan Cankar)	234
Pisma iz težkih dni (Anica Černej)	235
Bič zemlje (Zmago Švajger) (Konec)	237
Slaba učenka (Pearl S. Buck)	239
O premajhnem trnku in o preveliki ribi (Milena Mohoričeva)	242
V teh dneh (Ina Slokan)	244
Dve pismi iz l. 1940 (Tone Seliškar)	246
Zofka Kvedrova o ruski ženi (Priredila A. V.)	247
Sodobni prizori (Angela Vode)	249
Naše žene v boju proti draginji	250
Poklicna izbira naših deklet (Francé Brenk)	251
Javni dogodki	253
Matere kličejo na pomoč!	255
Iz ljubljanskega dramskega gledališča (K. V.)	257
Umetnost v Jakopičevem paviljonu (Piščančeva)	258
Nove knjige (K. V.)	259
<i>Miško Kranjec: Povest o dobrih ljudeh</i>	
<i>Jože Pahor: Matija Gorjan</i>	
<i>Miroslav Gorše: Doktor Valentin Zarnik</i>	
<i>Anton Ingolič: Na splavih</i>	
Obzornik	261
Iz življenja v življenje, Žene in družba, Zdravstvo, Kuhinja, Kozmetika	263
Priloge: Modna priloga in krojna pola	

Suha usta, ko se zbudite!

Kako lahko se to odpravi. Vzemite, takoj ko vstanete, za jutranjo nego zob in ust zobno pasto Chlorodont. Ta zobna pasta ne samo, da osvežuje in čisti, ampak vsebuje tudi kisikovo sol, ki s prijetnim draženjem izziva žleze slinavke, da izločajo obilnejšo slino, in tako skrbi Chlorodont na najbolj naraven način za čiščenje ust.

Zobna pasta
Chlorodont

Prosimo, prečitajte predzadnjo stran ovitka!

Ženski svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list s krojno polo in prilogo za ročna dela znaša 64 din, polletna 33 din, četrletna 17 din. Posamezna številka 6 din. Sam list brez prilog stane letno 54 din. Za Italijo 24 lit, posamezna številka 2.50 lit; za ostalo inozemstvo 85 din. Račun pošne hranilnice štev. 14.004. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Aleksandrova c. 16/I. Telefon št. 32-80. Izdaja in za uredništvo odgovarja Milka Martelanc. Tiska Narodna tiskarna d. d. v Ljubljani (Predstavnik Fran Jeran)

ŽENSKI SVET

LJUBLJANA • IX — XII • LETO XVIII

Kljube vsemu...

Misli v mescu miru

Angela Vode

»Nobena noč ni tako temna,
da bi za njo ne zaskivalo jutro.«

Več kot dve leti sta minili, odkar smo te besede čuli iz radia. Sprejeli smo jih krvavečega srca — saj smo občutili, da prihajajo prav iz takega srca: govoril jih je človek — državnik svojemu narodu, katerega je ljubil, a ga je moral zapustiti. Takrat smo imeli občutek, kakor da je tema legla na nas, okrog nas, da nam pada prav v dušo, jo stiska in jo drži vklenjeno, da nas oklepa kakor jeklen obroč, ki se širi, širi... in zavzema čedalje večji obseg ter objema čedalje več človeških življenj in vsega, kar je v tem življenju drago. Skoraj brez odpora in nemo stoji prestrašeni človek kakor omamljen po hudem udarcu.

Toda to je bil šele uvod v strašno dramo človeštva. Saj to, kar je sledilo tistim usodnim dnem in kar se še dogaja pred našimi očmi, ne prinaša človeku le smrti, marveč pohabljenje, omračenje uma, razvaline, brezdomje, lakoto in celo suženjstvo. Milijoni ljudi se potikajo okoli brez strehe in iščejo zavetja kjer koli — kakor nekoč, ko še ni bilo sledu o današnji opevani civilizaciji. Vroča človeška kri namaka zemljo in rdeči morske valove, človeško gorje narašča iz dneva v dan — vendar nihče ne ve, ali je že doseglo vrhunec.

Svet, ki je bil zgrajen na pravici močnejšega, se podira in trpeče človeštvo čaka s hrepenenjem lepšega in boljšega.

Vendar — čeprav je okrog nas še vse temno, čeprav v strahu pred nenadnim udarcem še ne moremo iskati odseva teh dni v bodočnosti, mora biti vendar prav sedaj naša vera silna in močno naše upanje in trdno naše hotenje: za vsako nočjo zasije jutro, iz vsake smrti se poraja novo življenje. Bolj kot kdaj koli mora danes navdajati človeštvo ta vera. Čemu sicer vse žrtve milijonov in milijonov ljudi, ki imajo pravico do življenja in pravico, da zahtevajo za svoje žrtve plačilo? Ali ni povsem naravno, da se današnji človek bori z upanjem, da bo iz ruševin starega sveta ustalo novo življenje, ki bo prineslo narodom in poedincem srečnejšo bodočnost?

Ta bodočnost pa ne sme biti zgrajena na krivicah in sovraštvu, marveč na pravičnosti, katere mora biti deležen vsak narod in vsak poedinec. Svet, ki naj prinese ljudem mir in blaginjo, ne sme biti več svet ponižanih in razžaljenih, marveč svet enakopravnih ljudi, ki bodo vsi »dobrodošli gostje ob mizi življenja«.

Samo za tako bodočnost je vredno trpeti, čeprav je to trpljenje strašno in polno žrtev. Toda zavedajmo se: »Velikega petka je bilo treba za veliko nedeljo, smrti Boga samega je bilo treba, da je zavomilo in zapelo ponižanemu človeku veličastno vstajenje«. (Ivan Cankar.)

GOSPOD STOTNIK

Ivan Cankar

To zgodbo je napisal naš največji pisatelj v »letih strahote«, ki tako zelo spominjajo na današnje dni. Zato jo ponatiskujemo prav v tej številki našega lista, v mescu novembru, ker je posvečen mirovni misli — tudi letos, usodnega leta 1940.

Dokaj časa je že, da so zadobile moje sanje in pač sanje vsakega človeka čisto novo, prav posebno lice. Nič več niso puste blodnje, bežne megle, ki se brez smisla prelivajo druga v drugo ter se nazadnje razpuhte v nič. Niso več tiste sanje, ki jih človek zjutraj strmeč ugleda z zaspanimi očmi ter napol smehljaje napol jezen zamahne z roko: »Vrag vas vzemi, odkoder vas je dal!« — in ki nato smešno grozno odkobalijo v brezno, kakor da se ob rani zarji škratje poskrijejo v gozd. Sanje, ki jih sanjam zdaj jaz in ki jih sanjaš ti, so senca prave resnice; pač so oblike strahotno povečane, nadvse čudno pokvečene in skrivenčene, toda resnica le ostane, spoznaš jo koj in srce ti je žalostno.

Hladno jesensko jutro je bilo, megle so se vlačile po dolini in se plazile ob strmih rebrih gora, na vrhovih se je v žarkih zgodnje zarje belil sneg, ki je zapadel ponoči. Nebo je bilo jasno; še se je spominjalo na polnočni sneg in na mrzle jutranje zvezde, ali je že čakalo solnca.

Gledal sem skozi okno; to okno še nikoli ni bilo umito, zato sem gledal kakor skozi pajčolan, razločil pa sem natanko vse, kar se je godilo pred menoj; tudi glasovi so bili v čistem jutranjem zraku tako jasni, da sem slišal in razumel vsako besedo. Dvorišče je bilo za ped navisoko posuto s črnkastim prahom, ki se je bil čez noč spremenil v mastno blato; s prav takim blatom so bile pokrite tudi nizke strehe barak in uvelo listje oreha, ki je stal samoten sredi dvorišča; pod tem orehom je držal vojak na uzdi osedlanega konja, ki je pohrskaval in vztrepetaval od hlada in nemira.

V dolgi, ravni vrsti je stala vrsta, napravljena, da se še tisto uro napoti na bojišče. Stali so tam, kakor od kamna, nobeno oko ni trenilo; sloka telesa so bila narahlo upognjena pod bremenom težkih nahrbtnikov. Nikoli poprej nisem videl na enem samem tesnem kraju toliko mlade lepote. Vsi obrazi so bili še zelo mladostni, skoraj otroški in vsi so bili sveži, kakor v rosi in zarji umiti; tudi v očeh je bila svetla rosa, gledale so kakor iz daljnih krajev, iz lepih sanj; vse pa so bile nepremično uprte v gospoda stotnika, ki je s počasnim, malobrižnim korakom stopal pred nemo vrsto gori in doli.

Še enkrat je gospod stotnik začel od kraja svoje ogledovanje. Postal je pred prvo številko v vrsti, pred visokim, vitkim fantom, ki je strmel nanj s črnimi, zamolklimi očmi. Stotnik je stopil tik predenj.

»Kako ti je ime?«

Fant je povedal svoje ime in tedaj mi je presunilo dušo: saj te poznam, ti lepi, mladi fant! Ti zamišljeni, s polnim srcem v veliko prihodnost strmeči! Mož med tovariši, poslušen otrok med modrimi starci! Živa veja na drevesu; če bi jo odžagali, bi bilo ranjeno drevo samo!

Stotnik je vprašal nadalje:

»Ali imaš očeta doma?«

»Nimam ga več!«

»Pa koliko bratov in sestra?«

»Nimam jih!«

»Ali ti vsaj mati še živi?«

»Mater še imam!«

In luč se je vžgala v zamolklih očeh.

Tedaj je stotnik vzdignil palico, dotaknil se z okovanim koncem fantovih prs in namignil praporščaku, ki je stal za njim. Ta je potegnil izza rokava zapisnik ter je s tresočo se roko zapisal fantovo ime. In fant je prebledel.

Stotnik je šel mimo drugega in se ni ozrl nanj; stopil je do tretjega in si ga je ogledal natanko. Ta je bil pač vesel, zgovoren in glasen mladenič, sloviti pevec in ljubljeneček deklet. Imel je zdrav okrogel obraz, ob drobnih ušesih se je vilo par svetlopleničnih kodrov, sinje oči so naglas prepevale, temnordeče ustnice so se krožile v prijetnem smehljaju.

»Ali imaš nevesto doma?« je vprašal stotnik.

»Imam jo, gospod stotnik!«

Še glasneje so prepevale oči, v svetlo daljavo je segla pesem.

Stotnik je vzdignil palico, praporščak je pisal. In pesem je ugasnila v sinjih očeh.

Tako je stopal stotnik počasi dalje ob dolgi vrsti; pregledoval je, izpraševal in izbiral. Časih je izpustil po dva in tri, nekaterega niti pogledal ni, časih pa jih je zaznamoval kar po pet in šest zapovrstjo. In zdelo se mi je, da nalašč in preudarno izbira najmočnejše in najlepše.

Prišel je do kraja, poslednjikrat je vzdignil palico, nato se je okrenil. Takrat sem videl njegov obraz in srce mi je utihnilo. Ta obraz je bil brez kože in mesa, namesto oči je bilo izkopanih v lobanjo dvoje globokih jam, dolgi, ostri zobje so se rezali nad golo, silno čeljustjo. Stotniku je bilo ime Smrt.

»Naprej . . . Marš!«

Kompanija se je sunkoma zaokrenila ter se napotila s čvrstimi koraki nizdol. Pred njo je jezdil gospod stotnik; visoko znad megle se je dvigal njegov črni plašč.

Pisma iz težkih dni

Anica Černejeva

I.

Mati,
mislim na vas,
na vaše trpljenje,
ki se nikjer ne konča.
Vem, da trpiva oba,
saj sva ko eno življenje.

Ni nam preveč hudo.
Človek se vsega privadi,
še bolečin.
Le, da smo mladi,
nas žge, in mene še,
mati, da sem vaš sin.

V mraku ugaša dan.
Rad bi v oči vam pogledal,

segel vam v dlan
in čutil le vaše srcé.
Moje ničesar ne ve,
kar bi vam še povedal.

II.

Draga,
sredi noči
nas sovražstvo budi.
Jaz pa odevam srce
v zarjo novega dne.

Mislím:
kako bi umrl,
mlade oči zaprl,
ko si v življenju ti
in te srce želi.
Saj je ko rose cvet
žejno pomladnih let.

Draga,
rad še živim,
vendar se ne bojim.
Smrt je le droben hip
kakor srca utrip . . .
Če mi pretrga pot,
prejmi pozdrav od tod.

Toda
ne še nocoj,
še sem predragi tvoj.
Trd in pošasten glas
trga ponočni čas.
Jaz pa tolažim srce
z zarjo novega dne.

III.

Sinek moj,
pišem ti pismo
kakor velikim ljudem.
Vojna je čudna uganka
in ti je ne povem.

Rajši te vzamem na rame,
kot sem te vsak večer,
in te v posteljo stresem,
da je konec in mir.

Toda tu med vojaki
bi me ti ne spoznal.
K mamici bi se stisnil,
ker bi se očka bal.

Puško imam in sabljo,
črn sem, ves kosmat.
A sem vendar še očka
in te imam še rad.

Priden bodi in rasti.
Sinek, ne, saj ni lepo!
Majhen, majcen ostani . . .
Očku, veš, je hudo.

Bič zemlje

Švajger Zmago

(Konec)

Na podstenju Galičeve hiše je plakala dekla. Kraj nje je včasih hripavo zalajal Togo. Hlapec je jezen pograbil vile in jih vrgel v plot. Potem je izginil za hišo, kjer se je na soncu igrala z mačko Tunika. Nesel jo je k batri.

V sobi se je med tem krotil Mihal. Kako rad bi planil med te hudičeve sejmarje s staro karabinko! Zakaj neki so mu jo skrile te mrcine domače? Prekleta dekla! Ona jo je skrila. Z vsjo ljubeznijo do zemlje je hotel braniti svoje. Pa kako? Z besedo? Ne. Nihče ga ne posluša. S krvjo? Tudi ne. Nima karabinke. Pa tudi svoje zemlje noče oskrunjevati z mešetarsko krvjo. Preblizu mu je. Iti na polje in travnik in jim dopovedati, da se mu je zgodila krivica? Še manj! Ljudje bi se mu režali.

Na travniku, v sprevodu, je zarezgetal žrebček. Mihal je divje planil k oknu. Drobci šipe so se usuli kot toča. Da si je ranil roko, še videl ni. Dekla je prestrašena stekla po podstenju do vrat in jih zaklenila. Nato je zbežala v vrh po Zefo.

K sreči je pravočasno zaklenila. Kajti preden je bila dekla čez brv, je že Mihal divje butal po vratih, kričeč: »Odprite, vragovi, odprite! Niko me kliče. 'Satani-i-i!'« Kar tulil je. Počasi se je umiril. Nekaj mrmranja še o krvi, zvnek razbite ročke — čez čas je zaškrpala klop ob peči — potem pa še samo hropenje, niti kletvice ni bilo več čuti . . . Gotovo je zaspal.

Vsaj dekla je tako mislila, ko se je vrnila z objokano Zefo. Preden sta odklenili, je dekla še hotela poklicati hlapca. Zefa je kar zavrela v njo: »Odkleni, kaj se bojiš!«

Dekla je odprla. Priklet je bil nakapljan s krvjo. Polica nad pečjo, kjer so bile steklenice, tudi. Zefa je zakričala: »Žile si je prerezal! Ti nesrečni človek!« Odrevenela se je bližala sobi. Mihal jo je slišal. Z grgrajočim glasom je hlipal: »Nisem si jih. Šipa je kriva.« Več ni zmogel. Hropenje ga je dušilo.

Zefa je bežala nazaj v kuhinjo po toplo vodo in blagoslovljeno sol. Oboje je dobro za izpiranje ran, ki se rade gnojijo. Rane niso bile nevarne. Vse bi še šlo Zefi v pamet, le hropel je nenehoma in potil se je kljub temu, da je bil bled. Ko pa je začel obračati oči, Zefa ni več zdržala steklenega pogleda. S krikom, ki ga zmore le mati ob umirajočem otroku, je zbežala iz sobe. Črepinje razbite ročke so se kar odbijale pod nogami. Slutila je, da je moral Mihal nekaj požreti. Samo, kaj?

V kuhinji je dekla ravno ogledovala okrvavljeno steklenico očetne kisline. Zefi je bila ob pogledu na njo potrjena slutnja. »Margeca, mleka prinesi in po

Tina skoči!«, je še stisnila iz sebe. Več ni zmogla. Stisnila se je v kot pri peči. Solze obupa so močile ognjišče, kjer je gospodinjala trideset let. Tu pa tam se je rdečila kaplja Mihalove krvi.

Preden se je Zefa zjokala, je prišla Margeca z mlekom in hlapcem. Brez besede, kot k mrliču, so se pomikali v sobo. Začuden Mihalov pogled je obvisel na Zefi. Zefa je s težavo požirala solze. Čutila je krivdo. Pokleknila bi k postelji. Samo rada ga je imela. To je vse. Ljubezen, strah in trpljenje, vse se ji je igralo v obrazom. Le oči so iskale odpuščanja, vlažne, krvavoobrobljene oči so prsile. Mihal jih je videl.

Ko so ga hoteli sleči, je skočil s postelje. Z grgrajočim glasom jim je skušal dopovedati, da je dober. Za trenutek so se vsi razveselili. Kot kralja so ga spremili na podstenje pred hišo. Mogoče pa le ni tako hudo?

Opoldansko sonce je objelo Mihala. Pred hišo, v bregu, so se svetili sveže zorani ogoni za oves. Ob pogledu nanje se mu je malo zjasnil obraz. Najbrže ga je tolažila sveže izkopana zemlja... Lahko, da ga je klicala. Kdo ve?

Čez čas je zmagala bolečina. Krči so ga položili na podstenje. Prsti so se mu divje zarili v podstenjsko blato. Zenske so zavreščale. S pomočjo Tina so ga spravili v sobo. Še v postelji se je branil, da bi mu očistili iz ust blato s podstenja. Kot zdravilo ga je stiskal med zobmi. V podstenju, v blatu svoje zemlje, je iskal pomoči.

Dekla je letela po padarja. Do zdravnika je poldrugo uro. Pa še doma ga navadno ni, če je sila.

Vrišč žensk je privabil prvega soseda. Več jih tako ni imel bližnjih kot dva. Galičeva domačija je stala zase, sredi svoje zemlje. Kaj so jo brigali sosedje? Živelci je na svoji zemlji, delali so pa zanjo kočarji iz Vinšakov, ne pa oholi želarji.

Padar ni mogel dosti pomagati. Kislo mleko je priporočal, ker hladi. Na skrivaj pa je dal Zefi še neke praške proti bolečini.

Po njegovem odhodu so vsi vrhovci vedeli, da gre z Galičem h koncu.

Galičeva hiša je morala potem ves popoldan sprejemati radovedneže, posebno še želarje. Kočarji, ki so ga imeli radi, niso imeli časa. Bili so zopet v kopi pri kmetih. Nekateri so tudi dajali kop v župnikovih goricah za že plačane stole v cerkvi. Njihovo je samo delo. Nesreča ali sreča v vasi ni za nje. Skrb, kako bodo odslužili najeto zemljo, je prva. Vse drugo je za tiste, ki jo imajo...

Življenje v hiši je spravilo Mihala spet k zavesti. Zahteval je jedi. Med govorjenjem je izpljuval zadnje delce blata. Ljudje so se spet pobrali. Še predlanskim, ko je bil prestreljen, mu nič ni bilo. Ta babasta Zefa se pač boji. Že ve zakaj!

Nič ni motilo Zefe. Padar ji je vse povedal. Borbo za Mihalovo življenje je položila v božje roke. Lepo je očistila sobo in pripravila za spoved. Mihal je to videl. Poprej, med govorjenjem pod oknom je slišal: »Spovedati ga naj dajo. Saj vendar vedo, kam se zakopavajo v naši fari takšni!«

Misel, da bi bil zakopan za plotom, kjer zakopavajo obešene berače in nekrščene otroke, mu je bila ravno tako tuja kot ona na življenje. Galiči so imeli tudi na pokopališču svojo zemljo. Že ded jo je plačal. Nikjer niso hoteli biti gostači.

V želodcu ga je znova začelo peči. Pljuča so se sunkoma dvigala in hropela. Skozi odprta vrata je prihajalo vse premalo zraka. Penasta slina na ustnicah je izdajala bolečino. Vmes je včasih zamrmral: »Niti ogona zemlje, niti ogona...« Zefa mu je med brisanjem sline nasipavala v usta padarjevega praška.

Protiv večeru je jela Zefa skrbeti spoved.

»Čuj, Mihal, gospoda bomo poklicali.«

Mihal je zahropel: »Meni?«

»Tebi. Odleglo ti bo.«

Sprva ji ni odgovoril. Ker pa Zefa ni odstopila, je z muko stisnil: »Ali ne trpim dovolj, Zefa? Kaj so mi pomagali ti ljudje, ki učijo vero?«

Zefa je vidno ganjena. »Mihal, tvoja mati, Bog ji daj dobro, je bila med njimi.«

»Mati...« čez čas pa »pojditel«, je komaj spravil iz sebe. Potem je utihnil. Zopet ga je grabilo.

Sosedov Draša je bežal po spovednika.

Gospoda župnika je našel pri kopačih v gorici. Pazil je na nje. Ko mu je začel Draša pripovedovati o Mihalu in o spovedi, se je jel smehljati: »Le povej mu, da na pravičnika Bog ne pozabi. Saj ni tako hudo. Predlanskim, ko se je ponesrečil, me je s spovedjo potegnul. Je pozabil?«

»Gospod župnik, predlanskim so vas klicali drugi ljudje k njemu.«

»Le pojdi, Draša! Bo že bolje.«

Doma so vsi mislili na spoved. Zato se niso mogli načuditi Draševemu povratku brez spovednika. Župnikova beseda, da bo že bolje, ni zalegla. Mihal se je preveč zvijal. Strah pred nočjo je vsem visel na obrazu.

V mraku, ko je mali zvonček zapel Ave, se je Mihal nenadoma osvestil. Z blodečimi očmi je klical bližnjim: »Spovedi gredo. Čujete? Proti jim grem.«

Nekateri so zaplakali. Da zvoni Ave, so mu zatajili. Mihal se je ogrnil z odejo in vstal. Opirajoč se na peč, vrata in steno, se je privlekel po podstenju do hišnega vogla. Ko je zmanjkalo stene, se je zrušil.

Narava je opravila svoje. Mihal se je sprostil zemlje. Roka, ki je zjutraj še božala živino in si potem na opoldanskem soncu grebla s podstenj zdravilo, je ležala spokojna. Zefinega krika: »Dajte svečo!« ni več slišal.

Za malim je zapel Ave še veliki zvon. Domači in sosedje so vztrepetal ob Mihalu. Gospod župnik so s sklenjenimi rokami korakali pred kopači za cerkvene stole, iz gorice. Mir božji je plaval gospodu nad faro...

Na Galičevini so prižgali sveče.

Noč je skrila ljudi in zemljo...

SLABA UČENKA

Angleški napisala Pearl S. Buckova

»Sedela sem na klopeh v učilnici,« je govorila ponižno, »in tam so bili ljudje, ki so mi govorili, toda jaz jih nisem mogla razumeti, kajti neumna sem od svojega rojstva. Pripovedovali so mi o bogovih in o čaranju, in o drobcenih žuželkah, ki prinašajo bolezen, če jih jemo — toda kdo pa je žuželke? Mi vsaj ne. In tako se nisem nič naučila.«

»Prav nič?« je vprašal strogo.

»Prav nič,« je odgovorila žalostno.

Umolknil je. Zdaj jo je kar brez strahu gledal in je nehal gristi peške. Videla je, kako je kopnela plahost, ko je tehtal, kaj vse mu je bila dejala.

»Samo nečesa sem se naučila,« je dejala po dolgem molku. Sklonila se je k njemu in ga pogledala in tudi on jo je pogledal.

»Česa?« je vprašal.

»Tam je živela bela žena, ki je bila moja učiteljica,« je jela pripovedovati, »in poročila se je z nekim belim možem. Oba sta bila zelo srečna, kajti dobila sta kmalu drugega za drugim dva krepka, temnooka sinova, čeprav imajo otroci drugih belih ljudi sinje ali zelene oči. Zato sta bila posebno srečna. Od njiju sem se nečesa naučila.«

»Kaj je tisto, česar si se naučila?« je vprašal. »Res, dva temnooka sinova sta sreča.«

»Naučila sem se,« je dejala počasi in izbrala iz mnogih stvari, ki si jih je zapomnila, eno, »naučila sem se, da prinaša srečo, če mož in žena govorita drug z drugim zmerom s prijaznim

glasom, kakor prijatelji, ki se pomenkujejo med seboj, ne pa tako, kakor je pri nas v navadi, kjer se zdi ono drugo nespodobno.«

»Misliš, da naj bi povsod tako govorila?«

»Da, to mislim.«

Mirno jo je pogledal: »Kaj še?«

»Prav tako prinaša srečo, če mož ženi pri njenem delu včasih priskoči na pomoč in ji na primer dvigne kakšno težko košaro ali sveženj, če ni dekle v bližini.«

»In kaj dela žena?« je vprašal začuden.

»Tudi ona nosi breme in tako skušata drug drugemu pomagati.«

»In kdo je močnejši?« je vprašal.

»Zdaj ta, zdaj oni,« je preprosto odgovorila.

Prenehala je in počakala, zamišljena, polna spominov...

»Česa si se še naučila?« je poizvedoval dalje.

Zakašljal je in pogledal vstran, ona je pa hitro pristavila: »Prav mnogo, kar se nam zdi nespodobno, ni takšno — zakoncem prinaša srečo. Vendar tega ne morem opisati... to so stvari, ki jih je mogoče samo storiti, ne pa opisati.«

Pobesil je oči in ni odgovoril. Dolgo ni odgovoril. Naposled je dejal nekoliko hlastno:

»Potem stori... stori, kar si se naučila.«

Počasi je vstala in stopila k njemu. Pokleknila je predenj, kakor je tako pogosto videla ženo — Stanleyevo. Vendar ni mogla dalje, čeprav je točno vedela, kaj bi morala storiti. Zdaj naj bi položila svojo glavo v njegovo naročje in ovila roke okrog njegovega pasu. Zdelo se je tako preprosto, ko je storila žena — Stanleyeva.

»Ne morem vsega naenkrat,« je zajecjajala. »Vsak dan nekaj. Morda... Primi vsaj moje roke.«

Sedel je čisto tiho in potlej je položil njene roke v svoje. Nova sila je zakipela skozi slednjene roke in nenadno je pričelo njeno srce utripati. Ali je tudi srce žene — Stanleyeve tako bilo? Kaj se je zgodilo z njo?

»Česa si se še naučila?« je vpraševal dalje.

Ni mogla odgovoriti. Oklenila se je s svojimi prsti njegovih in položila glavo na njune združene roke. Bila bi morala vprašati ženo — Stanleyevo, to, o utripajočem srcu!

»Dvigni glavo,« je dejal. Kako nežno je zvenel njegov glas, tako nežno kakor glas moža — Stanleya. »Dvigni glavo in snemi tenčico, da te bom lahko videl.«

Dvignila je glavo, spustil je njene roke in ji snel z glave poročno tenčico z okrasjem in oboje položil na mizo. In potlej jo je pogledal. Z istim nežnim glasom je dejal: »Mar si se tudi naučila, da prinaša srečo, če mož vzljubi ženo, ki so mu jo bili izbrali?« Spet je prijel njene roke. Pogledal jo je, smehljajoč se in srečen, kakor je gledal mož — Stanley svojo klečečo ženo. Tudi mož — Stanley je v svoji čudni govorici nekaj vprašal ženo in ona mu je odgovorila. Oh, kako se je neki glasil odgovor na tisto vprašanje? Vaj vendar mora biti kakšen odgovor... ta odgovor bi morala znati... In potlej je na lepem vedela. Vedela je, toda ne s pametjo, kajti ta je bila počasna in okorna in nikoli spretna za besede. Vedela je s svojim utripajočim srcem. »Da, vem, da prinaša srečo, če žena vzljubi moža, kateremu so jo dali.«

Začutila je njegovo lice ob svojem, tako kakor se je bila učila.

5.

Če bi znala Ru-lan pisati, bi že zdavnaj vprašala učiteljico Stanleyevo, zakaj kljub svoji občljubi še ni prišla k njej v vas, čeprav je minilo že skoraj pet let, odkar je Ru-lan odšla iz šole. V teh petih letih je postala še okornejša, toda katera žena ne bi bila takšna, če bi, kakor ona, dala življenje trem velikim, krepkim sinovom in prav pred kratkim drobni, ljubki hčerki, tako ljubki, da jo je oče proti vsem pravilom narave očitno imel dvakrat tako rad kakor sinove.

Na vsej zemeljski obli ni bilo takšnega moža kakor Yung-en. Tudi mož — Stanley ni mogel biti do svoje žene ljubezneviji kakor Yung-en do Rulane.

Večkrat je premišljevala, kakšno srečo je imela. Tako ji na primer še na misel ni prišlo, da bi se kakor druge žene bala, da bi si mož izbral še eno ženo. Ali ni poznala Yung-enovega srca? To je bilo tisto, česar se je naučila: razumevanje njegovega srca.

In ko je neko avgustovo jutro prišlo pismo iz šole, je komaj čakala, da bi se Yung-en vrnil, da bi ga prebral. Sama se je kdaj že odpovedala želji, da bi znala brati. Znamenja, ki si jih je morala nekdanj vzbijati v glavo, so ji že vsa skopnela iz spomina. Če je kdaj kakšna ženska iz radovednosti vprašala, kaj piše na tem ali onem lističu, se je široko nasmejala in odgovorila: »Tudi če bi kdaj to vedala, bi zdaj že pozabila. Kaj naj počnem z znamenji?« In če je prišel k njej njen najstarejši sin, ko se je pravkar pričel učiti branja in vprašal po menu te ali one besede, je smeječ se, odvrnila:

»Ostati boš moral neveden, če se boš hotel pri meni učiti, sin.«

Shranila je pismo, dokler ni slšala, da prihaja Yung-en; potlej je šla k njemu in čakala, da ga je odprl, in njena roka je ležala na njegovi lehti. Po teh letih se ji je zdelo potrebnjeje kakor kdaj prej, da je večkrat položila svojo roko na njegovo in on je poln razumevanja iskal njene bližine, če je začutil ta dotik.

»Pismo od moža — Stanleja je,« je dejal, ko je glasno prebral nekaj besed predse. »V naši vasi hočeta postaviti kapelo in pridigati svojo vero in tudi šolo nameravata zgraditi, in prišel bo sem z ženo — Stanleyevo.«

»Saj se vendar zdaj ne bosta ločila,« je dejala razumevajoče.

»Tukaj pri nas naj stanujeta,« je odgovoril in zgrnil pismo.

»Da,« je vzkliknila in ploskala z rokami, kakor bi mogla ploskniti tudi njena mala hčerka. »In pokazala jim bova najine sinove...«

»In najino hčer bova poslala v njuno šolo!« je zaklical smejoč se. Sedela sta drug ob drugem, polna naravnega veselja, in držala drug drugega za roko in on je smejala. »Vse je srečno v najinem življenju,« je dejal.

»Vse,« je odgovorila zamišljeno.

In tako se je zgodilo, da je Ru-lan nekega avgustovega dne, ob koncu poletja pozdravila učitelja in učiteljico. Stala sta ob vratih, tik drug drugega, nekoliko drobnejša, kakor ju je nosila v spominu, s sivimi prameni in laseh. »Utrujena sta!« je zaklicala in njeno srce jima je poletelo nasproti. »Vstopita — spočijta se in jejta! Oh, kako dobrodošla sta!«

Yung-en je pustil svoje delo, ko sta prišla, in je ostal doma; sam je tekal sem in tja in mislil sam pladnje s slaščicami in gledal, da so bili krožniki gostov polni do roba, nalival je čaj in skrbel, kakšne odeje so pokrivalo njune postelje in da so bile mreže proti moskitom prav napete. »Nikoli ne morem dovolj storiti za njiju,« je zasepetal svoji ženi pač dvanajstkrat, vsakokrat, kadar je šinil mimo nje.

Ru-lan si je v mislih naslikala, kako bo skušala svoji ljubljeni učiteljici nekoliko pripovedovati o svojem življenju. Hotela ji je vsaj reči, da je zelo, zelo srečna. Toda za to ni bilo časa. Oba sta imela z novo šolo dela čez glavo, delala sta načrte in garala neutrudljivo.

Vendar sta bila še zmerom srečna. To si takoj opazil. Še zmerom sta se pogosto tako topla pogledala kakor nekoč. In ko sta se gosta odpeljala, tako zgodaj, vse prezkodaj, ju je Ru-lan ljubila bolj kakor kdaj prej. Stala je poleg Yung-ena na pragu in jima mahalaj in vzklikala, maj se počasi vozita in kmalu spet vrneta. In ko je Yung-en zaklical za njima: »Najina hči naj bo vajina prva učenka!« ji je srce priklopelo in zaklicala je za njima: »Da, vidva naj jo učita, kajti vidva sta me toliko naučila!« To je bilo vse, kar je mogla reči. Toda ni ji bilo žal, saj sta jo gotovo razumela. Skupaj z Yung-enom se je vrnila v hišo. Njegova roka je ljubezno poiskala njeno in lagodno sta šla čez dvorišče.

4.

Na kitajsko pokrajino je počasi legal mrak. Meglene krpe so se dvignile iz ribnikov in prekopov in se zgoščene vračale nad gorami z neba. Iz slammatih streh so se dvigali snjni stebri dima in tihi zrak — z ognja, ki so ga zanetili za večerjo.

Mollie je mislila na dva dneva, prepolna jedaje in hrušča, mnogih otrok in radovednih sosedov, ki so prihajali in odhajali, da bi videli tujce. Vendar Ru-lane to očitno ni motilo. Negibno je sedela sredi vsega nerada in se smehljala in smehljala. In zdelo se je, da jo imajo vsi radi — njeni otroci so pogosto pritekli k njej, sosedje so ji vzklicali prijazne besede in Yung-en... Bila je čisto zmedena, če je pomislila na Yung-ena.

»Wym!« je nenadno vzkliknila in pogledala svojega moža.

»Da, ljuba?«

Obrnil se je k njej in se nasmehnil. Sedela je pri njem, tesno prižeta k njemu kakor mlada matica in se je zdela mlajša, kakor kdaj koli.

Nekaj me je le presenetilo pri Ru-lani... zdi se, da jo ima njen mož res rad!

»Tudi meni se tako zdi,« je počasi odgovoril. »Da... in pri tem prav za prav res ne vem, čemu... saj si ni vendar prav nič zapomnila od tistega, kar sva jo učila...«

Konec

Domovini nasproti bi se morali vesti tako, kakor se vede ženska nasproti možkemu, ki ga ljubi. Ljubeča žena stori vse za svojega moža, le tega ne, da bi ga prenehala grajati in da ga ne bi skušala popraviti. Enako strastno pa zraven rezko mora biti naše čustvo do domovine: moramo jo ljubiti, a tudi povedati ji vse njene napake. Glasen a prazen »patriot«, ne kritik, je nevaren državljan.

J. B. Priestley, Rain upon Godshill

O premajhnem trnku in o preveliki ribi

Milena Mohoričeva

Janez je že drugi dan svojega bivanja na morju odkril dejstvo, da se ljudje tod ne kopljejo samo in ne sončijo, marveč, da počenjajo še vse imenitnejše reči. Vozijo se po morju s čolni na vesla in z jadrnicami, zlasti pa ribarijo. To je bilo od vsega najimennitnejše, kar je doslej videl. Občudoval je tunolovce, ki so sedeli na tunierah in gledali v morje za tunami, videl je, kako so ribiči metali mrežo v morje in jo vlekli h kraju, opazoval je, ko so nastavljali vrše in lovili na trnek. In sklenil je, da bo tudi on ribič.

Ni mu dalo miru. Ves iz sebe je bil, če je videl v morju ribo pa ni imel trnka, da bi nanj lovil. Zato je napravil oblegovalni načrt: z njim je upal premagati mamo oziroma njeno trdovratnost, s katero je na vsako njegovo prošnjo odgovarjala z dolgočasno úzjavo, da nima denarja. Začudil se je, ko je napravil prvi poizkus in opazil, da nikakor ni treba mnogih prošenj. Mama se je takoj udala, odšela mu je pri priči denar.

Za Janeza je bil to nepopisno srečen trenutek. Ko je stopil v nizko, temno trgovino pri pristanišču, se je že videl, kako sedi v čolnu daleč tam sredi vodne gladine. Morje je mirno, žarki zgodnjega sonca se leskečejo na njem in se lomijo v svetlih, lahno rumenih in rožnatih pramenih. Nikjer ni nikogar. Samo on, morje in sonce. V roki drži vrstico, povsem mirno, negibno, da bi se ne zganila in ne preplašila ribe, ki že prijema.

Zadovoljen s seboj in s svetom je prišel Janez iz trgovine. Vsakomur, kdor se je le hotel ozreti nanj, je pokazal svoj trnek in se odpravil lovit. Šel je naprej od kopaljšča, bolj v samoto na skalo, ki je molela daleč nad morje. Soptoma je ob kraju brodil po vodi, nabiral polže in jih metal v svojo novo, belo čepico, ki bi ga naj varovala pred soncem.

Zlezal je srečno na skalo, sedel, stresel nanjo polže, jih jel pobijati in natikati na trnek. Nenadoma je zakričal in toliko da ni padel v morje. Nekaj ga je vščipnilo v roko, na kateri je slonel. Ves zbehan je odskočil. Bila je rakovica, ki je prilezla iz razpoke in ga potipala s škarnico. Gledal je po skali in jih odkril še več. Na eni strani, ki je gledala proti morju, je malodane iz vsake razpoke gledala škarnica.

Janez je spravil svoje polže nazaj v čepico, zvil vrstico na trsko in jo naglo ubral nazaj proti kopaljšču. Brez sape je pritekkel k mami, ki je ležala na soncu.

»Mama!«

»Hm?« Še zganila se ni, niti oči ni odprla: njemu se je pa tako mudilo. Prav kakor njegova muca, prav tako se je grela na soncu. Pokleknil je poleg nje in jo stresal za ramo. »Mama, brž pojdi z mano!«

Se vedno je mižala in se delala, kakor da spi in ničesar ne sliši. To ga je naravnost vznemirilo. »Mama, pojdi vendar z mano!« Potresel jo je temeljito. »Mudi se, drugače ne bom ujel nobene ribe in ne boš imela kaj jesti.«

Ko je videla, da je sila tako velika, je vendar odprla oči, se leno pretegnila, da je Janeza kar streslo, ko je gledal, kako se počasi obrača, končno pa je le šla z njim. Godrnjala je vso pot. Janez je siten. Če misli, da bodo ribe prav tu bolj prijemale, se moti. In na kopaljšču je mnogo prijetneje ležati, ker so tla vsaj gladka, skale pa so robate in sploh...

Janez se za njeno godrnjanje še menil ni. Predobro jo je poznal. Če bi ne godrnjala, bi najbrže umrla, si je mislil. Bil je zelo srečen, da je šla z njim, in ko je sedla poleg njega na skalo, jo je iznenada objel krog vratu. »Ti ne veš, kako te imam rad.«

Ona kajpak ni nehala godrnjati. Seveda jo ima rad, če naredi, kar si izmisli. Toda gorje, če bi šlo po njenem in ne po njegovem. Še na tla bi se vrgel in brcal in klical, kakor je velik, in je to sploh sramota za takega dolgina.

Stal je pred njo zdrav, zagorel, gledal jo je in se smejal. »Samo glej, da te kaka rakovica ne včipne. Mene je že.« Štel si je v dolžnost, da jo je nanje opozoril. Predobro mu je bilo še v spominu, kako se je sam ustrašil.

Saj, zato je morala iti sem, da jo bodo te zveri ščipale. Obljubila mu je, da bo šla pri priči nazaj, če se je samo s škarnicami dotaknejo.

Zamislil se je. »Te je strah teh morskih pošasti?« Smejale se je in je vendar precej negotovo vprašal. Pogledala ga je izpod čela.

»Ali misliš, da me je sram povedati? Nič si jih ne želim, ne, da bi me pa ščipale, že celo ne.« Janez je šel k njej, položil svojo roko okrog njene rame, prižel svoje lice k njenemu. »Mene je tudi bilo strah, zato sem prišel po tebe. Ampak zdaj je vse dobro, ko si ti tukaj.«

Sedel je na skalo, stresel polže zopet iz čepice, vzel kamen in jih jel tretji. Čepica je bila vsa slinasta od polžev in spravlil jo je bolj na kraj, da bi je mama ne pogledala natančno. Sicer bi bil spet ogenj v strehi, in Janezu ni bila nobena stvar bolj nadležna. Kamen je neusmiljeno padal po polžjih hišicah.

Kako le, da nič ne pomisli! Saj je polž tudi živ, on pa tako hladnokrvno razbija polže hišice, in še tako lepe povrhu. Biserna matica, ki obdaja notranje stene, se je lesketala v soncu v vseh barvah. Kako brezskrbno je razbija! z naporom enega celega živalskega življenja zgrajeno domovanje. Zdelo se ji je, da bi bila to prav lahko človeška domovja, na notranji strani okrašena z biserno matico marljivosti in ljubezni. In ta kamen je bil kakor bomba najtežjega kalibra. — Ne da bi se zdrznil, je natikal polže na trnek.

Kako čudna, kako zla je človeška narava! Kamor stopi človek, prinaša smrt. Strast po uničevanju je globoko zakoreninjena v njem, zgrozi se nad njo šele takrat, kadar prizadene njega samega, kadar pošastno prerase njegove sposobnosti in moči, kadar jih ne obvladuje več in udarijo vanj z vso silo, kakor bruha ognjena lava iz žrela ognjenika. Koliko nezavednega, urojenega zla nosi človek v sebi! Tudi ta dragi otrok, ki mu obseva sonce svetle lase in ki se globoko zamišljen sklanja nad vodo — ali ni tudi on v kali inšilec ogromnega zla? Ali ni tudi njemu samo ob sebi umevno, da uteši svojo željo, pa najsi prinese smrt neštetim bitjem.

Tako je premišljevala, Janez pa je tačas pripravil vse, kar mu je bilo treba. S popolno udanostjo je natikal polža na trnek, zavihtel vrvico in jo vrgel daleč v morje. Sedel je nepremično na skali, pazil, da njegova senca ni padala v morje, in pozorno gledal v vodo. Vrgel je vrvico že nekajkrat na suho, toda vedno je bil trnek prazen. A Janez ni obupal, vedno znova je poizkušal svojo srečo.

Iznenada je nategnil vrvico, jo vrgel na kopno in zakričal s tolikim navdušenjem, da je prestrašena planila pokoncu. »Mama, glej jo, ribo, ujel sem jo!« Riba ni bila dosti prida, toda dejstvo, da jo je ujel, ga je osrečilo bolj, kakor si je mogoče predstavljati. Bil je tako zelo vesel, da bi ne mogel biti bolj, če bi ujel pravo zlato ribico. Snel jo je s trnka, jo stisnil strokovnjaško za škrkami in jo položil v senco za skalo. Zdaj je šeleokusil, kaj se pravi biti ribič! Zdaj se ga je šele lotila prava strast.

Naglo je razbil še par polžjih hišic in šel znova lovit. Zopet je vrgel trnek v loku daleč v morje. Napeto je strmel v vodo in je že čez nekaj trenutkov ves vznemirjen klical mamo. »Glej, kako velika riba plava sem!« Ni se ganil, samo ustnice je premikal. »Mirno leži! Oh, da bi vsaj prišla. Ze prijema. Glej, jo že imam!«

Riba je res prišla trnek in Janez je zmagošlavno potegnil vrvico. Bil je tako zelo omamljen, da spčetka ni opazil, kaj se je zgodilo. Še preden je trnek do konca potegnil na breg, je na svojo grozo spoznal, da je riba odplavala. Vlekla je za seboj kos njegove vrvice.

Ko je imel Janez v roki golo nit brez trnka, je zajokal. Jokal je neutolažljivo nikakor se ni in ni mogel sprijazniti z resnico, da mu je riba ušla kljub temu, da je visel trnek na njeni čeljusti. Ta ribiška zla sreča se mu je zdela tako krivična, da zanj ni bilo tolažbe. Svoje izgube si skoraj sam ni mogel priznati.

Končno ga je le pregovorila, da je šel z njo h kosilu. Pomalem je vso pot ihtel. Umolknil je, nekaj čas se je že razgovarjal z njo, potem se je znova domislil svoje nesreče. Po kosilu ga je prisilila, da je za deset minut legel — več ni bilo mogoče doseči. Pogreznil se je v globoka razmišljanja, nič ni govoril, — samo svoj doživljaj z veliko ribo je pretresal. »Prav ji je,« se je nazadnje odločil, zdaj je že bolj mirno govoril, »prav ji je, poginila bo pa le! Zakaj je ukradla moj trnek, a? Če je že mislila odplovati, naj bi pustila moj trnek. Ampak njej so dišali polži. Prav ji je.«

Deset minut je minilo, skočil je s postelje in šel nad mamo. »Ali mi boš dala denar za nov trnek?« Bila je srečna, da je nehál s svojim javkanjem, malo se ji je dremalo in prikimala je. »Ampak zdaj mi moraš dati več denarja,« še je postavil pred njo, »kupil bom večji trnek in močnejšo, pravo ribiško vrvico.«

Ta zahteva jo je takoj vzdramila. Sedla je na postelj in previdno zastavljala vprašanja. Koliko velja trnek. Kakšnega namerava kupiti. Kajti jela je sešteti, koliko bi utegnil Janez samo s trnki potrošiti na dan. Računala je, da jih bodo ribe odnesle na dan vsaj troje, ali pa se bo kakšna druga nesreča zgodila z njimi.

Takoj je čutil, da mu je zdaj odločnost potrebna. »Kupil bom pravi ribiški trnek, mama. Ribiči jih imajo leta in leta. Tudi jaz ga bom imel. Struna je močna in je riba ne more utrgati. Trgovec je zadnjič mislil, da je zame vse dobro, in jaz se nisem še spoznal.«

Udala se je. Vneti ribič si je oskrbel nov, večji trnek z močnejšo vrvico. Preprečil je s tem vnaprej neprijena iznenadenja pri ribarjenju. Ni hotel biti več podoben onim ribičem na svetu, ki gredo s premajhnimi trnki loviti prevelike ribe, ki cilja ne znajo presoditi po svojih močeh, in ki ostanejo — kljub hitrim, navideznim uspehom, kljub majhnemu, zaniknemu plenu — končno le brez trnka in brez ribe.

V teh dneh

Ina Slokan

V teh dneh, ko v Ervopi joče toliko mater nad razbito srečo svojih ognjišč, mi je skoraj nenehoma pred očmi koščeni obraz neznane vipavske kmetice, z očmi, ki so blazno sijale v brezupni grozi.

Videla sem jo v vlaku, ko smo bežali iz Gorice.

Med vožnjo je planila v naš voz, ki je bil prenatrpan z begunci, visoka, koščena ženska. Izpod rute, zvezane na vipavski način, so ji v štrinah viseli črni lasje. Prerivala se je med ljudmi in vsa obupana klicala:

»Ivanček, Marijica, kje sta, otroka moja?«

»Ivanček, Marijica!« je jokala in z zbeganimi očmi iskala med ljudmi. Njen pogled je prebrskal vsak kotichek, se ustavil na vsakem otroku ter begnil spet dalje in iskal, iskal, iskal...

»Ivanček! Marijica!«

»Kje ste ju pa izgubili?« so spraševale ženske, ki jim je njen obup grebel v srce.

»Kje? Mislite, da vem,« je ihtela, »dala sem ju v voz, potem sem morala po prtljago. V navalu sem zgrešila voz, zdaj ju pa ni nikjer, nikjer...« S širokimi, zdelanimi dlanmi si je zakrila obraz.

»Morda sta otroka sama spet izstopila? Ali pa sta v vlaku, ki je odpeljal v našprotno smer?« so ugibale ženske.

Vipavka je divje ihtela.

»Ivančka boli vrat, vročico ima,« je stokala, »sveta Marija, o, sveta Marija, pomagaj mi, da ju najdem.«

Prerinila se je do vrat. Nato se je v sosednjem vozu spet oglasil njen obupni klic: »Ivanček! Marijica!«

»Reva, najbrž ju ne bo nikoli več videla.« je tiho rekel nekdo.

Roke mater so se tesneje oklenile otrok, kakor da bi se bale, da jih izgube. Mama se je sklonila k meni in k Vladi in nama zabičevala:

»Ko bomo izstopali, se me morata trdno držati za krilo, razumeta?!«

Vlak je drvel skozi sončno popoldne. Mimo okna so bežali brzobjavni drogovi, kakor da love drug drugega. Za kamnito ogrado je majhen pastirček pasel kozo in z veselim vriskom pozdravil vlak. Njegov obraz je bil tako nasmejan in brezskrben, da je nas male brezdomce, potujoče z vlakom v neznano, skoraj zgrabila zavist. Pastirček je vrgel klobuk v zrak in spet zavriskal. Hipoma pa je njegova prešerna veselost splahnela. Vrisk se je izprevrigel v krik groze, kateremu se je istočasno odzval drug krik. Zavora je skrtajoče jeknila. Vlak se je začel počasi ustavljati. Pastirček je še nekaj trenutkov stal kakor ukopan in strmel s široko razprtimi očmi proti nam. Nato pa je odvrigel palico in stekel k vlaku.

Ljudje so hiteli k oknom.

»Kaj se je zgodilo?«

»Če ni morda tista Vipavka skočila iz vlaka?«

Obrazi mater so postali zelenkasto beli, kakor pepelnati.

Otroci smo radovedni silili k oknom, čeprav so nas matere pridrževale. Meni se je končno posrečilo, da sem se zrinila med ljudi pri oknu. Bila pa sem še premajhna in bilo je tudi preveč ljudi, da bi se mogla skloniti čez in pogledati ven. Videla sem samo košček travnika in ogrado s kozo, ki se je sama pasla. Pastirčka ni bilo nikjer. Najbrž je bil še vedno nekje ob progih. Drugi, ki so videli ven, so pripovedovali onim v vlaku:

»Da, res, tista Vipavka je, ob progih leži vsa okrvavljena.«

»Sirota.«

»Le kako more biti tako nespametna, da skače iz drvečega vlaka?«

»Mati je, skrbelo jo je za otroke!« so se uprle matere.

»Mati — kaj bodo zdaj otroci z mrtvo materjo?«

»Kaj je mrtva?«

»Ali je mrtva?« so kričali ljudje sprevodniku, ki je hitel mimo.

»Ne, menda še ni,« je povedal.

»Ni mrtva! Hvala bogu!« Matere so se oddahnile.

»Glejte, zdaj jo nesejo mimo!«

Gneča ob oknu se je še bolj zgostila.

Zunaj so odjeknile stopinje. Dva moža sta jo prinesla mimo. Nič več ni imela rute na glavi. Razkuštrani lasje so se lepili s krvjo, ki ji je tekla iz rane na čelu. S široko odprtimi očmi je strmela nekam v nebo in stokala: »Ivanček, Marijica, o sveta Marija, kaj bo z vama?!«

Potem je vlak odpeljal dalje.

Vso pot so ženske govorile samo o nesrečni Vipavki in malem Ivančku in Marijici, ki majhna in sama, tako sama nekje čakata in kličeta svojo mamo. Nam otrokom je bilo tako tesno. Tiščali smo se svojih mater kakor piščeta koklje. Strašno smo se bali, da bi jih ne izgubili.

Glejmo, da nam bo izkušnja dala samo tisti nauk, ki je resnično v njej — nič drugega. Drugače bomo podobni mački, ki sede na vroč štedilnik. Takšna mačka ne bo nikdar več sedla na vroč štedilnik — in to je prav; toda prav tako tudi na mrzlega ne bo sedla.

Mark Twain

Dve pismi iz leta 1940

Tone Seliškar

I.

Pada, pada sneg na mrtve njive,
na oblakih jezdi črni vran;
skozi zasnežene dalje sive
gleda vate tisoč žgočih ran.

Pada, pada sneg na tiho polje,
kri rdeči na vzhodu mrzlo plan;
bela smrt v zapadu srca orje,
v sneg se vgreza prestreljena dlan.

Ti v daljavi sanjaš tihe sreče,
dah planin in cvetje rdečih rož ...
Joj, dekle, povsod že smrt boleče
seme seje v trupla tisoč mož.

Pada, pada sneg na kri gorečo,
mati, žena, draga ... oh, boli!
Grob je nem. Nekdo prižgal je svečo,
v zemlji seme grenkosti zori.

Pada, pada sneg na tihe veje,
v zemlji že se dramu drobna kal;
pismo stikale so goreče meje —
ne zameri: Kri je zvrhala bokal.

II.

Med nama so hribi in temni oblaki,
ceste premočene, sneg in vihar;
med nama so delavci, kmetje, vojaki,
reke ledene in črni rudar.

Le kdo je po sredi v tej silni vsebini?
Ptičica drobna, mar ti ali jaz?
Je zarja srca, ali ždi v globini
vsega človeškega trpki obraz?

Je pismo napisano v sli hrepenenja,
prazen papir brez besed in želja.
Napiši, napiši! Že ura vstajenja
s cvetjem pomladnim v srce vihra.

Vsebina vseh živih se v pisma izteka,
slišiš zvenenje te silne vezi?
Med nama so gore in želja pripeka:
Pismo napiši skoz trpkost teh dni!

Zofka Kvedrova o ruski ženi

Privedila A. V.

Zofko Kvedrovo nedvomno poznajo čitateljice »Ženskega sveta«, saj stopa danes zopet med Slovenke s svojimi deli, katerih zbirko nam oskrbujeta in prirejata M. Boršnikova in E. Kernčeva v založbi »Belo-modre knjižnice«. Studija, o ruski ženi, ki jo je Zofka objavila v »Ženskem Svjetu« 1917., bo morda prav danes zanimiva, ko se nam odpirajo širše možnosti za spoznavanje ruskega naroda. Vemo, da se je bil leta 1917., ko se je ta spis objavil, zlomil ruski carizem in se je za Rusijo pričela nova doba. Zofkina študija priča, kako so to dobo pripravljale tudi ruske žene. Z nekaterimi ruskimi revolucionarkami se je Zofka osebno spoznala, ko je bivala v Švici, kamor so se zatekali preganjanci iz vsega sveta. Čeprav nekaterim zaključkom v tem spisu manjka sociološke utemeljitve, je spis vendarle zanimiv in tudi danes aktualen; zato prinašamo nekatere odlomke.

Prosveta ni sama sebi namen, marveč je sredstvo, ki človeka dviga iz miselnega mrtvila, mu razgiblje duha in mu daje moč in sposobnost, da se bori za lepše in boljše življenje. V Rusiji so najboljši možje in najvrednejše žene v tem smislu razumevali prosveto, izobrazbo in znanost. To zanje niso bile abstraktne vrednote, h katerim se zateka duh pred neusmiljenim, trdim življenjem, da se tam opaja in pozablja na stvarnost. *Prosveta je bila v Rusiji orožje za borbo.* A zlasti književnost. Ne samo v višjem smislu glede na notranji preporod poedinca, kakor na primer vpliva Tolstoj, marveč je bila tudi orožje v ekonomski in socialni borbi.

Književnost so v Rusiji šteli za propagandno sredstvo. Že Puškin je lomil verige, v katerih je ječal ruski narod, a tudi poezija Nekrasova ni drugega nego čaroben spev o ljubezni in svobodi, ki je s svojim žarom vnel srca, trgalo okove ter leta 1861 milijone ruskih mužikov osvobodil tlačanstva.

(Nekrasov je ruski pesnik iz šestdesetih let, ki je dal svojim pesmim močno socialno vsebino, pretresljivo opisujoč ljudsko gorje, ki ga prizadevajo socialne krivice. S tem je vplival na osvoboditev ruskega kmeta iz tlačanstva.)

Tako se je Rusinja naučila iskati v književnosti ne le zabavo, marveč tudi nauk za svoje osebno življenje in delo. V prvi polovici šestdesetih let je izšel v petrograjskem Sovremeniku roman Černiševskega: »Kaj naj delamo?« Ta roman, čeprav nima posebne umetniške vrednosti, je postal evangelij vseh tedanjih »novih ljudi«. Černiševskij je napisal to svoje delo v zaporu, osumljen nihilizma. Pozneje je bil preganjan v Sibirijo na prisilno delo. Glavna junakinja tega romana, Vera Pavlovna, je oznanjevalka novih idej socializacije in človečnosti. (Z. K. opisuje, kako je glavna junakinja romana zbudila te ideje v življenje s tem, da je šla kot intelektualka med delavska dekleta, jih izobraževala ter organizirala delovno občestvo, nekako zadrugo, na podlagi enakih pravic in dolžnosti.)

Nikjer, v nobeni drugi državi, se ni našlo toliko apostolov v višjih in najvišjih krogih, ki bi odšli s svojih varnih in udobnih položajev »med ljudstvo«, da tam uče in širijo misli, ki so jih imeli za rešilne. V Nemčiji in Angliji so široke množice same iskale izhod iz bednega življenja, v katerem so ginile, in njihovi voditelji so izhajali — z neznatnimi izjemami — iz njihove sredine, ki je sama rodila svoje apostole. V Rusiji je bilo drugače. Tam so privilegirani stanovi dajali nizkim in zatiranim nove preroke in rešitelje.

V zapadni Evropi je prosveta malo motila višje razrede pri uživanju njihovih nepravičnih privilegijev in pri izkoriščanju ljudstva. Kje boste našli med pruskimi junkerji mladeniča ali moža, katerega žene socialni čut, da zapusti bogato pogrnjeno mizo in se napoti med trpeče? V Rusiji se je to skozi desetletja dnevno dogajalo. Roman Černiševskega bi ostal med drugimi narodi interesantno štivo, pri Rusih pa je postal program . . .

Ko sem bila kot mlado dekle v Švici, sem se mnogo družila z Rusinjami, toda tedaj jih nikakor nisem mogla razumeti. Odbijala me je njihova strastna predanost

ideji, za katero so se enkrat zavzele. Mene je tedaj motil vsak fanatizem in vsaka ortodoksost (pravovernost). Takrat, v prvi mladosti sem menila, da je to nekaka prednost, ki jo imam pred njimi, a danes vem, da je to pomanjkljivost.

Ne moremo delati tako, kakor je potrebno, če ne verujemo v svoje delo absolutno, brez oklevanja, brez dvomov. Rusinje ne dvomijo, zato stopajo tako zavestno po poti, ki so si jo izbrale, pa naj bo posuta z rožami ali s trnjem. Če se posvete ideji, ji služijo zvesto in slepo do zadnjega diha. Povsod so take, tudi v poklicu. Tudi mi imamo učiteljice, profesorice, vzgojiteljice, imamo tudi dobrih zdravnic, toda tudi najboljše od njih so daleč od zanesenosti, s katero opravlja Rusinja svojo dolžnost...

Vendar vkljub vsej zanesenosti niso one nikdar postale plitve sanjarko. Vsako idejo, ki je prevzela njihovo bistvo, so takoj uveljavile v praktičnem življenju. Roman Černiševskega jim je pokazal, kako je treba delati, in nešteto mož in žena je prisluhnilo in posnemalo njegovo Vero Pavlovno. Od šestdesetega leta pa do danes (t. j. do revolucije) je nepregledno število tistih, ki so delali, se žrtvovali in umirali za ljudstvo. Ako njihovo delo, njihovi nauki, njihov zgled ni našel odmeva in razumevanja, niso dolžili ljudstva, temveč sebe. Vedeli so, da se ljudje ne morejo spremeniti v enem dnevu, da je treba časa in dela, da se popravi ono, kar so zagrešila stoletja.

Med Rusinjami jih je bilo mnogo že pred revolucijo, ki so izirale nemirno, nestalno in nevarno življenje politične propagande. V Rusiji so se že davno zanimale tudi žene za politično življenje z isto resnostjo kakor moški. In to ne samo inteligentne žene, marveč tudi kmetice. Med onimi, ki so imeli pogum, da se upirajo krivici, so bile vedno tudi žene. Leta 1819. je sodelovalo pri takoiimenovani kozaški vstaji tudi večje število žen in 28 izmed njih so kaznovali s pretepanjem kakor vse druge voditeljice vstaje. Ko je eden izmed njih umrl pod surovimi udarci, je njegova stara mati pristopila k njegovemu truplu in v navzočnosti častnikov in generalov, ki so nadzirali kazen, vzklíknila: »Otroci, učite se od svojega očeta, kako se umira za naš narod!«

Po vstaji v Sebastopolju l. 1850. je bilo 375 žen obsojenih na smrt. Tudi v zloglasnih vojaških kolonijah carja Aleksandra I. v Novgorodu je prišlo do vstaje, ki so jo izzvale v glavnem žene. »Rusinje ljubijo svobodo«, pravi pisatelj Amfiteatrov. »Ko se ruska žena odloči, da brani poteptane ljudske pravice, tedaj ona prekaša moške s svojo vztrajnostjo in svojim svetim fanatizmom.« Ko so po odpravi tlaščanstva v Rusiji l. 1861. preštevali nesrečnike, ki so ginili v sibirskem izgnanstvu, ker se so bili pregrešili proti svojim gospodarjem, je bilo med 7000 izgnanci nad dve tretjini žen!

V tistih letih, ko je inteligenca upala, da je v Rusiji mogoča mirna evolucija, so pohitele inteligentne žene v nepreglednem številu med ljudstvo, da ga izobražujejo, dvigajo, osveščajo. Med tem pa je absolutizem zadušil vsako svobodo, a težko je bilo čakati v suženjski podložnosti in potrpežljivosti boljših časov. Minevale so neplodna in temna leta, ljudstvo se je dušilo v bedi kakor prej in vedno nevarneje je postajalo misliti s svojo glavo. Tedaj se je začela revolucionarna propaganda...

Težnja za svobodo, ki so jo Hercen, Belinskij, Nekrasov, Černiševskij in mnogi njihovi tovariši — najboljši izmed najboljših, ki jih je rodila ruska zemlja — vlili v srca svojih sodobnikov, se ni dala zadušiti z nobenim terorjem. Otroci teh očetov so to težnjo podedovali in v njihovih dušah se je razplamtela vse močnejše ter jih je vodila na pot protesta, na pot samopomoči. Iz filozofskega in literarnega pokreta se je rodila propaganda za samoobrambo, protest in dejanski odpor proti neznosnemu tiranstvu carističnega absolutizma.

To je treba razumeti — (govori dalje Zofka leta 1917.), da razumemo rusko revolucijo, ki je vrgla ruski carizem. V Rusiji so vajeni umirati za idejo, za prepričanje. Ruska revolucija naj se konča kakor koli, ona ne more ostati brez vpliva na miselni razvoj človeštva, kakor je tudi francoska revolucija dolgo vplivala na notranjo preobrazbo Evrope in sveta.

Dan za dnem tožimo, kako kratko je življenje, počnemo pa, kakor da ga nikdar ne bo konec.

Seneca

Sodobni prizori

Angela Vode

To je bilo tistega dne, ko smo dobili enotno moko in enoten ljudski kruh.

V trgovino s kruhom je stopila slabo oblečena zgarana ženska. Poželjivo je gledala kruh po policah in si izbrala precej veliko štruco. Medtem ko jo zavija v papir, ji pove prodajalka ceno: dva kilograma, po šest dinarjev, torej dvanajst dinarjev. Ženska je prebledela:

»Dvanajst dinarjev! Kje naj vzamem toliko denarja samo za kruh! A vendar bi ta štruca komaj zadostovala za moje lačne otroke. Stirje so in vsi tako radi jedo. Toda jaz dobivam samo po osem dinarjev na dan. Sama prosjačim okoli dobrih ljudi, a otroke bi tako nerada navadila na ta posel... Kruh morajo imeti, a tako rada bi jim kupila tudi malo krompirja. Pa boš in in goli in zima je pred vrati...« Izbruhnila je v strahovit jok, iz ust so ji vrele groznje... Ali ji moremo zameriti?

*

Postala sem pred izložbo konfekcijske trgovine, ki je razkazovala zimsko blago za plašče, suknje in obleke. Poleg mene se postavi kmetica s praznim jerbasonom v roki. Ko zagleda številke, ki so predstavljale cene blaga, se ji kar usuje iz ust: »Ježeš, kaj res stane toliko en sam meter blaga? Krompir sem prodala, pa sem mislila, da bom kupila za izkupiček suknjo za moža. Pa sin mi je naročil blago za hlače in tudi jaz sama sem potrebna obleke. Sedaj pa taka cena! S tem, kar sem dobila za krompir, si niti en meter blaga ne morem kupiti, kamli obleko ali suknjo! Tega ne bomo zmogli, če znosimo tudi ves krompir, kolikor smo ga pridelali, na trg... Pa so se zagnali vsi samo v krompir! Gospe so kričale, da je predrag, in oblast nam je hudo stopila na prste. A pred nobeno trgovino z blagom nisem čula takega krika, kakor je bil na trgu zaradi krompirja. Ali mislijo, da za kmeta ni draginje? Ko sem prišla olje kupit, mi je trgovec povedal ceno: 48 dinarjev! Kar ustrašila sem se! Toda mestne gospe so ga kupovale in plačevale brez besede, kakor bi dajali zastoj! Kar zdelo se mi je, da so ravno tiste, ki so kričale nad menoj zaradi krompirja...

Razkladala mi je še naprej svoje križe in težave in videla sem, da je tudi ona s svojo naravno logiko spoznala, kakšna zmeda je v današnjem neurejenem gospodarjenju.

*

Iz Batine trgovine je stopila znanka, državna uradnica. Odkar se nisva videli, se je precej postarala in tudi njen obraz ni več razodeval tiste zadovoljnosti, ki sem je bila pri njej vajena. Ker vem, o čem najraje govori, sem jo vprašala po njenem otroku: ima sinka, nezakonskega, toda je ponosna nanj in ga ima nad vse rada. Oče je umrl, predno sta se utegnila poročiti, ostal ji je otrok kot spomin na njuno ljubezen. Skrbeti je morala sama zanj in marsikaj si je morala odreči, samo da je on dobro uspeval. Dozdaj je to nekako šlo, zdaj pa je otrok večji in ga je dala v šolo v gimnazijo. To je strašno, koliko stane. Pa vse mora kupiti novo, pa šolnina in obleka... Kje naj vzame? Ali naj se zadolži? Iz česa bo vračala dolg? »Ko bi dobila vsaj tistih 150 dinarjev, ki jih dobivajo drugi državni uradniki za svoje otroke! Toda ker je moj otrok nezakonski, mi še tega ne priznajo. Ali ni to najhujša krivica, ki jo prizadevajo otroku, ki vendar ni sam kriv, da je na svetu! Nikakor ne razumem, da morejo ženske, ki imajo kaj čuta pravičnosti, mirno gledati to krivico! Otrok je izvrsten učenec, nadarjen in dobrega značaja — ko bo dorasel, bo gotovo boljši državljan kot marsikateri zakonski, ki je užival vse pravice polnovrednega državljana. Tudi jaz nisem nikoli zamudila svoje materske dolžnosti. Kje je tukaj doslednost? — Sedaj begam okrog, kje bi dobila malo cenejše

čevlje za zimo. Oba sva strgana in kakor vse kaže, bova kmalu tudi lačna. Drugi si napravljajo zaloge, jaz nimam za sproti... « Razburjena se je poslovila.

Gledala sem za njo, za njenim oguljenim plaščem in pošvedranimi čevlji: plačilo za njeno požrtvovalno materinstvo. Tedaj sem se zavedela, kako piškave vrednosti je naša samostojnost in naša enakopravnost, saj nismo materi in otroku priborile niti najprimitivnejših pravic.

*

Trije prizori — trije problemi... Kdaj bodo rešeni?

Naše žene v boju proti draginji

Trpljenje, katero je prinesla današnja vojna, oklepa človeka na sto načinov. Pred tem trpljenjem nikakor niso obvarovani kraji, ki jih še ni zajel bojni metež neposredno. Kajti če jim je prizanesla smrt, jim pa ni prizanesla njena sestra, lakota, ki se kakor senca plazi za rastočo draginjo.

Tudi nam ni prizanesla draginja. Zlasti zadnjega pol leta hereš v očeh naših množic, zlasti pa žena in mater, ki to nadlogo najbolj občutijo, eno samo skrb: kako bomo zmogli draginjo? Kako se bomo oblačili, kaj bomo jedli, posebno pa: kako bomo nasitili naše otroke?

Takoj, ko so se začutili prvi opomini draginje, so začele naše žene opozarjati na pretečo nevarnost. Zlasti Zveza gospodinj si je mnogo prizadela, da bi se uresničili njeni različni predlogi za pobijanje draginje. Med drugim pa je že lansko leto opozarjala na potrebo protidraginjskih odborov, kjer bi morali biti najmočnejše zastopani tisti, ki so najbolj prizadeti, med njimi seveda tudi gospodinje. Prav tako zahtevajo naše gospodinjice že vrsto let, da bi prišlo tržno nadzorstvo v njihov delokrog.

Zastopnice naših najmočnejših ženskih organizacij, zlasti tistih, ki imajo v svojem programu reševanje gospodinjskih vprašanj, to je Zveza gospodinj, Kolo žen zadrugark in Banovinska ženska zveza, so tudi sodelovale pri draginjski anketi Delavske zbornice, kjer se je razpravljalo o uspehih odnosno neuspehih dosedanjih protidraginjskih ukrepov, o možnosti preprečevanja nadaljnjega porasta draginje ter o nalogah občine in banovine, ki naj oskrbita zadostno količino živil in kuriva. Ob sodelovanju

ženskih in strokovnih organizacij so bili sprejeti predlogi o maksimiranju cen življenjskih potrebščin, o prilagoditvi mezd in plač, o reorganizaciji protidraginjskih odborov in drugo.

Seveda pa gre vkljub vsej dobri volji draginja svojo pot, to se pravi, da je vedno hujša, da večino ljudi vedno bolj tare revščina. Skupine žen iz različnih stanov, od delavk do gospodinjskih in stanovskih organizacij, so se oglašale pri merodajnih osebah, kjer so z izčrpnimi spomenicami in obrazložitvami pokazale na pereča vprašanja, ki nas tarejo.

Tudi Banovinska ženska zveza je vodila delegacijo zastopnic raznih ženskih, zlasti gospodinjskih društev k g. banu in g. županu, katerima je izročila spomenico, v kateri opozarja na neznosno »draginjo, ki zlasti pri nas neovirano narašča in je doseгла že tako višino, da povzroča v večini družin obup in strah pred bodočnostjo«. Zato je treba, da država izda tehtne ukrepe, ki bodo to nesrečo vsaj nekoliko zajezili, med drugim: naj organizira sistematično celotno prehrano prebivalstva, maksimira cene vsem življenjskim potrebščinam, ki morajo biti v sorazmerju z dohodki prebivalstva; iz trgovine naj se izločijo verižniki in prekupčevalci, postopa naj se strogo proti špekulantom, pregledajo naj se zaloge in nedopustno blago zapleni; pospešijo naj se gospodarski stiki z vsemi državami, ki nam morejo nuditi življenjske potrebščine, katerih nam primanjkuje zaradi vojne na zapadu itd. Spomenico je podpisalo 26 društev, delavskih, nameščenskih in ženskih organizacij.

Poklicna izbira naših deklet

France Brenk

Živimo v dokaj razrvanih in težkih časih, ki preobražajo gospodarsko, družbeno in politično lice sveta. Dogodki, ki se odigravajo po prostranih evropskih, afriških in azijskih bojiščih, polagoma a vztrajno posegajo tudi v naše okolje. Proboj fronte na Meusi, umik Angležev iz Dunquerquea, polom Francije, angleška blokada itd., o čemer smo v varnem zaledju mogoče nebrižno brali in beremo vsak dan, imajo močan vpliv tudi na naše življenje; vpliv, ki ga že danes občuti vsakdo, tembolj vsaka gospodinja in mati: utesnile so se življenjske razmere, zaostriili življenjski pogoji, izpreminjajo se medsebojni odnosi, izpreminjajo sodbe in mnenja ljudi. Kar je bilo še včeraj nemogoče in neverjetno, postaja danes neizbežna stvarnost.

S teh razsežnih perspektiv moramo gledati ter usmerjati svoja osebna življenja, moramo presojeti svojo skupno usodo in te vidike moramo imeti pred očmi tudi tedaj, ko govorimo o poklicni izbiri naše mladine, predvsem kadar mislimo na poklicno izbiro naših deklet. Pomislimo le na še zmeraj žive družbene predsodke o ženi kot ročni ali umski delavki in na to, da imajo dekleta, ki si v teh letih izbirajo poklic, pred seboj še 50, 60 let življenja, da bodo izvrševale svoje poklicno delo, za katero so se odločile v tem letu, še 30 ali več let. In kaj vse se more v teh letih zgoditi! Kakšne izpremembe utegnejo prinesiti dogodki, ki se odigravajo, proces, ki se pred našimi očmi vrši in ki po vseh znakih sodeč predstavlja šele začetek mogočne svetovne preobrazbe!

Ni treba posebej omenjati, da vsa ta dogajanja močno posegajo tudi v poklicno življenje, da postaja drugačen tudi človekov odnos do dela in do ljudi, ki vrše bodisi ročno, bodisi umsko delo, in da človekovo delo dobiva predvsem drugačno družbeno ceno.

Francoska revolucija je emancipirala poklicno udejstvovanje s posebnim proglašom, čigar odstavek se glasi: »Vsi državljani so pripuščeni na vsa delovna področja in na

vsaj javna mesta, za katera imajo potrebne zmožnosti in lastnosti...« Dotlej toliko zaničevano ročno delo, dotlej zapostavljeni umski in ročni delavci, so s proglašom dobili — vsaj teoretično — svojo novo veljavo in polno, priznano družbeno funkcijo.

Izreden razvoj omike in v zvezi s tem prarast industrije je imel za nasledek dejstvo, da je bila vzporedno s potrebo najširših ljudskih plasti po raznih civilizacijskih izdelkih zmeraj večja tudi potreba po delovni sili. Sto do dvestoletni razvoj je privedel delo in človekov odnos do dela do današnje stopnje, ki jo moramo na kratko označiti takole: Danes je na svetu nad 40.000 različnih poklicev. Najširše ljudske plasti so zavoljo golega življenjskega obstanka prisiljene izvrševati kakršno koli poklicno delo. Potreba po delovni sili je dala delavcu novih družbenih pravic, z njim so pričeli računati kot z važnim gospodarskim, družbenim in političnim činiteljem.

V gospodarskem življenju zadnjih desetih, dvajsetih let se javlja jasna tendenca h kolektivizaciji; osebna podjetnost upada. Moderna država si nadeva v dolžnost in nalogo, brigati se za vsa življenjska področja svojih državljanov. Tako smo trenutno nekje sredi na prehodu iz razdobja liberalističnega gospodarstva v razdobje gospodarstva avtoritativne države. Dočim je poklicnemu življenju v liberalističnem gospodarskem sistemu dala svoj pečat in značaj francoska revolucija prav z zgoraj omenjenim proglašom, daje poklicnemu življenju nove države svojstveno obeležje in težo člen 18. ustave Sovjetske zveze iz l. 1918, ki pravi: »Federativna socialistična sovjetska republika proglašča, da je delo dolžnost vseh državljanov republike, in razglašča princip: *kdor ne dela, naj ne je.*«

Tako postaja poklicno življenje zmeraj manj zadeva posameznika in zmeraj bolj vprašanje družbe in njenega odnosa do poedinca; zmeraj bolj se oddaljuje načelu, po katerem je delo privatno, osebno zadoščanje življenjskim potrebam in zahtevam, in se

bliža principu, da je vsak človek dolžan delati v blagor skupnosti in s tem šele sebi v korist.

Na prvi pogled je jasno, da ima to močno presnavljanje človeške miselnosti in človekovega ravnanja, ki ju proži neusahljiva težnja po napredku, po lepšem in udobnejšem življenju, odločilen vpliv tudi na odnos žene do dela in s tem na odnos družbe do žene. Če je bilo ročno delo v vseh krajih in časih prav tja do francoske revolucije zaničevano, je to omalovaževanje veljalo predvsem delavcu — možu. Žena, ki je kot sužnja ali tlačanka možu pri napornem delu pomagala, ali ki je kot ženska sužnja opravljala določene svoje posle, je bila zunaj kakršnih koli tedanjih družbenih vrednotenj. Njen odnos do dela se je urejal v ozkem družinskem krogu. — Da pa je bilo delo bistvu dame iz rimske patricijske ali srednjeveške fevdalne družbe vsaj toliko nasprotno, kot je danes ameriški milijarderki na Azurni obali, ni treba posebej poudarjati. — Žena je kot delavka prišla do omembe vredne veljave najprej kot umska delavka, najprej se je emancipirala kot intelektualka in šele v zadnjih dveh stoletjih do neke mere tudi kot ročna (zlasti industrijska) delovna sila. To pa zato, ker se je izkazalo, da žena more neka dela opravljati prav tako dobro kot mož, da pa dela zavoljo svojega družbenega položaja za nižje plačilo. Zavoljo zmeraj tesnejših življenjskih pogojev, zavoljo zmeraj večjega povpraševanja po ceneni delovni sili, pa si je žena, zlasti iz šibkejših družbenih slojev, do danes utrla pot že skoraj v vse ročne in učne poklice. Tako danes velja za ženo zgoraj imenovano načelo izza francoske revolucije prav tako kot za moža in se vzporedno s preobrazbo poklicne miselnosti izpreminja tudi odnos žene do poklicnega življenja: tudi ženi more biti delo zmeraj manj osebna, privatna zadeva, ki naj zadošča njenim individualnim življenjskim potrebam. Načelo: kdor ne dela, naj ne je, kaže na to, da postaja žena družbi prav tako potrebna delovna sila kot mož, celo to, da ženi, ki hi ne hotela delati, družba odreka pravico do življenja.

Smo pa, kakor sem že zgoraj omenil, neke sredi tega razvoja. Razumljivo je tudi,

da se gornja načela po različnih državah javljajo različno: tu bolj, tam manj ostro. Mi smo trenutno še odmaknjeni, živimo na periferiji, čeprav opazamo že mnogo znakov, ki kažejo pot v skrajnost: kdor ne dela, naj ne je.

Mimo teh splošnih oznak je za razmerje žene do poklicnega dela važno omeniti še dejstvo, da utegne postati žena že v bližnji bodočnosti absolutno nujen faktor, bodisi kot ročen ali kot umski delavec, ki naj pripomore k obnovi po vojni razrušenega in razkrojenega sveta. V zvezi s tem se je funkcija žene v sodobni Nemčiji že po dobrem letu vojne dokaj izpremenila: moške so po bojiščih, njihova dela morajo prevzemati žene; produkcijo je treba zavoljo vojne višati, škodo, ki jo prizadevajo n. pr. zračni napadi, je treba čim bolj izravnati. Delovni napor se večja, mnogo tega jemlje na svoje rame žena. — Tudi za nas velja to: velja za kmetijske žene, za delavke, trgovske sotrudnice, velja za uradnice, učiteljice, profesorice, zdravnice itd., ki v mnogih primerih nadomeščajo doma ali v službi može, ki so odšli k vojakom, ki morajo delati z dvojno silo, če hočejo preživljati sebe in otroke; velja za nas kot narod, kot usodno zgodovinsko skupnost, ki moramo delati z vsemi močmi, če se hočemo obdržati na tem koščku zemlje. — Ta nuja po intenzivnejšem delu, ki jo je sprožila vojna, utegne močno pospešiti uresničenje skrajne zahteve, ki jo bo iz potrebe po obnovi naložila družba vsem in vsakomur: kdor ne dela, naj ne je. Nekdo bo moral popraviti škodo, ki jo povzroča vojna. Škoda je ogromna, izgube nepregledne, nadomeščati jih bomo morali vsi. Tako je bilo tudi po prvi svetovni vojni.

Ob teh širokih razsežnostih, ki jih je pri poklicni izbiri naših deklet treba upoštevati tudi v vsakem poedinem primeru, pa se odpira vrsta novih važnih vprašanj in ugotovitev:

Proglas, ki sem ga zgoraj omenil, pravi, da ima vsak človek pravico lotiti se vsakega posla pod edinim pogojem, *da ima za delo potrebne sposobnosti in lastnosti*. Angleži izražajo to načelo z rekom: *Pravi človek na pravo mesto*.

Geslo »pravi človek na pravo mesto« pomenja, da vsakdo ni za vse, da se ljudje po

svojih telesnih in duševnih lastnosti ter sposobnosti razlikujejo, da različna dela terjajo od ljudi različnih zmožnosti, da naj se tako nekega dela loti le, kdor mu je dozrasel.

Poklicno izbiro pa moremo, kar sledi iz prejšnjih izvajanj, gledati z dveh vidikov: z individualnega in z družbenega.

Človek preživi po sodobnih delovnih uredbah dobro polovico svojega zavestnega življenja pri poklicnem delu. Torej je v interesu poedinca, da si izbere poklic, ki je njegovim silam najbolj primeren. Kaj pomenja preživeti 30 ali več let pri poklicnem delu, ki ga človek zavoljo prenizkih ali previsokih sposobnosti težko opravlja, ni treba posebej razlagati.

Prav tako pa je interesu družbe, ki poedinca zaposluje ali ki ga k delu sili, da določi posamezniku tak poklic, ki ga bo lahko čim bolje vršil. Torej poklic, za katerega ima potrebne duševne in telesne sposobnosti. S tem se veča storilnost kolektiva, viša se produkcija in raste blagostanje.

Bodisi da gledamo na poklicno življenje in poklicno izbiro z individualnega bodisi z družbenega vidika, ostaja na dnu živo bistveno vprašanje: *kakšne duševne in telesne zmožnosti ima nekdo in kakšen poklic je*

njegovemu psihofizičnemu ustroju najbolj primeren. Ob tem osnovnem vprašanju si mora prav tako žena kot mož izbirati svoj poklic, na to bistveno vprašanje se mora ozirati tudi družba, ki ji je do smotrne in načrtno delovne organizacije.

Spričo naših telesnih in duševnih lastnosti, zmožnosti in sil pa nam je vsaj načelno mogoče razdeliti vsa človeška delovna prizadevanja v dve področji: *v moško in žensko*, to se pravi v skupino poklicev, ki bolj odgovarjajo moškemu psihofizičnemu ustroju, in v poklice, za katere je po svoji naravi bolj sposobna, bolj primerna žena.

Pri tej razdelitvi, ki jo bom skušal podati v naslednjih sestavkih, ne pojde za podrobnosti in natančne meje (saj je mnogo poklicev, ki so ženi in možu enako primerni), niti ne za izjemne primere (ko žena neko — recimo — čisto »moško« opravilo vrši prav tako dobro kot mož), ampak bom skušal različno prikazati tako, kot se javlja, če gledamo na poklicno življenje z *vidika večine* ročnih in umskih delavk ter delavcev. Prav tako mi ne bo do kakršnega koli vrednotenja dela, saj pa se je že tudi med nami uveljavilo prepričanje, da ni važno, kaj kdo dela, marveč je važno, *kako* kdo neko delo opravlja.

Javni dogodki doma in po svetu

DOMA:

Čeprav se je vojna nevarnost z izbruhom vojne med Grčijo in Italijo zanesla v nevarno bližino naše države (ali pa morda prav zato), je prizadevanje naših državnikov usmerjeno v ohranitev stroge *neutralski*, ki more ohraniti našim narodom največjo dobro: *mir*. Saj je dovolj hudo, da zunanji dogodki tako silno odmevajo v notranjosti naše zemlje, zlasti na *gospodarskem področju*: *draginja* strahotno narašča — pri nas stane n. pr. par moških čevljev 400 din, v Beogradu pa celo 900 din. *Proti draginji* izdajajo sicer razne *ukrepe*, ki pa se doslej prav nikjer ne čutijo, marveč se nasprotno vrti vse v začaranem krogu: če se plače zvišajo za 5 odstotkov, se dvignejo

cene za 20 odstotkov. Nemogoče je, da bi se na ta način nakup in prodaja uravnavesila, da bi se širokim množicam omogočila nabava najpotrebnejšega. Za enkrat tudi še ni čutiti vpliva *banovinskega prehranjevalnega zavoda*, ki se je ustanovil v naši banovini z namenom, preskrbeti prebivalstvo Slovenije z življenjskimi potrebščinami, katere ta zavod nakupuje. Prav tako najbrže ne bo imela posebnih posledic za zvišanje našega blagostanja uredba, po kateri je *prepovedano trgovcem judovskega porekla* baviti se s trgovino živežnega blaga, ki spada med predmete ljudske prehrane. Kajti tudi med krščenimi trgovci je premnogo takih, ki jim ni mar blaginja sonarodnjaka, marveč je lastni dobiček.

PO SVETU:

Od zadnjega našega pregleda po svetu so se zgodile na našem sedaj tako nemirnem planetu razne politične izpremembe, ki kažejo v svoji celoti vedno jasneje, kam se prenaša gigantski boj, ki sta ga začeli državi osi z angleškim imperijem.

Z željo po splošni pomiritvi jugovzhodne Evrope je padla 29. avgusta *dunajska razsodba* v sporu med *Madžarsko in Romunijo*. Po tej razsodbi, ki jo je morala Romunija brez priziva sprejeti, je bilo pripojeno Madžarski 50.000 km² *Transilvanije* z več kot dvema in pol milijona prebivalci. Do čim je zavladalo po tej razsodbi na Madžarskem nepopisno navdušenje, je moral romunski kralj Karol odstopiti in zbežati iz domovine.

Tudi pogajanja med *Bolgarijo in Romunijo* so bila med tem časom končana. Bolgarska vojska je začela 20. septembra z okupacijo odstopljene *Dobruže*.

Koncem septembra je bila sklenjena med *Nemčijo, Italijo in Japonsko vojaška trozveza*, ki naj bi izvedla veliki *napadalni načrt*, katerega pripravljata Nemčija in Italija na angleški imperij v *Sredozemlju*, kamor se ima poslej prenesti težišče bojev. *Japonska* naj bi po tem načrtu *zaposlila Ameriko na Tihem oceanu*, za Rusijo pa naj bi bil to tih opomin, če bi hotela kakor koli motiti to politično idilo.

Ponovni sestanek Hitlerja in Mussolinija dne 4. oktobra na *Brennerju* je določil vse podrobnosti izvajanja tega napadalnega načrta. V tej zvezi je treba tolmačiti tudi 14 dnevno bivanje španskega zunanjega ministra *Sunerja* v Nemčiji, kajti za napad na Gibraltar je treba pritegniti k sodelovanju tudi Španijo. Za vojaške operacije proti angleškemu brodogradu v Sredozemlju postajajo pa *grška oporišča* in s tem tudi zadržanje Grčije v tem boju izredne važnosti. Prav tako se bo nekako razčistilo v bližnji bodočnosti stališče *Turčije in francoske Sirije*, kajti *glavna moč Anglije sloni na trdnjanskem trikotu Aleksandrija — Haifa — Ciper*, kar pomenja v zvezi z vojaško zvezo s Turčijo in Grčijo mogočen obramben na-

sip proti sovražnim napadom na Egipt. Za ta napad morata imeti torej Nemčija in Italija točno razjasnitev položaja na Balkanu, zlasti pri Turčiji in Grčiji. Kot začetek teh operacij smatramo lahko prihod nemških čet v Rumunijo ter koncentracijo italijanskih čet v Albaniji.

V ves ta načrt spadajo tudi *trije nadaljni sestanki Hitlerja* v drugi polovici oktobra, in sicer z generalom Francom, s francoskim vladalcem Petainom in ponovni sestanek z Mussolinijem v Firenci, kateremu je takoj nato sledil *italijanski ultimatum Grčiji*, katerega je pa ta odklonila in tako stopila v *vojno z Italijo*. *Turčija je ostala za enkrat še izven vojnih zapletljajev*, izjavila je svojo nevtralnost v italijansko grškem konfliktu, istočasno pa tudi svojo zavezniško zvestobo z Anglijo in Grčijo.

Kakor že omenjeno, se je tudi naša država izjavila za strogo nevtralnost v sporu med Grčijo in Italijo.

Vse kaže, da napad na Anglijo v Sredozemskem morju dozoreva vse bolj in bolj ter da se bodo morale v tej zvezi izjaviti vse države, ki bodo po tem napadu več ali manj direktno prizadete.

V istem času pa raste *napetost med Japonsko in Ameriko na Daljnem vzhodu*, s to v zvezi pa mrzlično oboroževanje Zedinjenih držav, ki izjavljajo že zdaj svojo trdno voljo, pomagati Angliji z vsemi silami, ki jih zmore njihova ogromna gospodarska moč.

Zadržanje Sovjetske Zveze kaže, da hoče ta velesila vztrajati v nevtralnosti, tudi če se ves ostali svet spremeni v bojno taborišče, ker si iz takega zadržanja obeta za svoje cilje pač največ koristi.

V *U. S. A.* so bile začetkom septembra *predsedniške volitve*. Dve največji politični stranki sta bili postavili svojega kandidata: demokratska *Roosevelta*, republikanska *Wilkeja*. V zunanjepolitičnem pogledu sta obe stranki zastopali iste smernice, razlika je bila le v gledanju na notranjepolitično omejevanje državnega življenja. Izvoljen je bil *Roosevelt*, ki sedaj že tretjič zaporedoma predseduje Zedinjenim državam.

Ce moraš použiti grenko zdravilo, si podgrni jezik s koščkom ledu. Hlad namreč omrtvi žilce za zaznavanje okusa, a toplota jih še pozivi.

Dr. Harold Tangl (ameriški zdravnik)

Matere kličejo na pomoč!

O. G.

Splošno znano, a zato nič manj žalostno dejstvo je, da je naša Jugoslavija pri vsem naravnem bogastvu siromašna dežela. Še bolj žalostno za nas je, da je prav tako siromašna naša ožja domovina Slovenija. Scrazmerno z razpoložljivo zemljo zelo gosta naseljenost povzroča, da so kmetije povečini premajhne za preživljanje pogosto prav velikih rodbin. Naša industrija v večini primerov nima važnih surovin doma, ampak jih mora uvažati. Mezde so največkrat pod življenjskim minimom, vsaj za rodbine. Od nekdanj si je naše ljudstvo moralo v tujini poiskati kruha. A z nastopom svetovne krize so se meje zaprle in pomanjkanje je postalo da ogroža obstoj naroda in je postala dobro organizirana javna socialna akcija nujno potrebna.

Take javne, vsestranske, socialne akcije doslej še ni. Še vedno je ostala pomoč v zelo veliki meri v rokah privatne dobrodelnosti. Kar se tiče otrok, naj bi se ta privatna pomoč skupno organizirala in sporejala po posebni, vsedrжавni, oziroma mednarodni organizaciji: Uniji za zaščito dece. A ta še ne obstoji dolgo, ni še po vsej državi organizirana, predvsem pa ji manjka zagotovljenih kreditov. Poročati hočem tu o posebni Unijini akciji, s katero sem se kot odbornica podrobneje seznanila.

Najmanjši so pomoči najbolj potrebni. Umrljivost dojenčkov v prvem letu je pri nas strahotno velika. Medtem ko v najbolje urejenih državah znaša le 2—3%, v vseh boljše urejenih le 5—6%, znaša v Jugoslaviji nekako 15%, v Sloveniji približno 12% vseh živorojenih otrok. Kar je še huje, je to, da se nam v vseh 20 letih po osvobojenju ni posrečilo, da bi ta veliki odstotek znižali — vsaj v Sloveniji ne. Ker istočasno tožimo o padanju rojstev in beli kugi, postane pomanjkanje energične javne pomoči za dojenčke še bolj presenetljivo.

Glavna vzroka umrljivosti dojenčkov sta bolezn prebavil in dihalnih organov, pri čemer je dr. Ambrožič dokazal, da v prvem letu pri nas, kjer matere večinoma same

doje, stopajo bolezn prebavil v ozadje, nastopajo bolj v drugem letu, ko so otroci že odstavljeni od prs. V prvem letu so torej najhujši sovražniki otrok — prehladi. In prehladi so posledica slabe obleke in slabih stanovanj. Da bi pomagala vsaj glede obleke, je sklenila Unija za zaščito dece v Dravski banovini, da porabi del v dečjih dneh 1959. leta nabranih daril za oblačilno akcijo za dojenčke. Z vsega začetka je bil namen prav za prav le *poskusiti* tako akcijo, da bi se izkazalo v koliki meri je potrebna.

Odgovor na to vprašanje smo dobili kaj kmalu: komaj so bile objavljene prve prošnje, komaj je Unija spregovorila o svojem namenu, so že začele prihajati prošnje revnih mater za pomoč, v času, ko še ni bilo niti nabiranje končano in pomoč še nemogoča.

Zbrana darila niso omogočala večje akcije, posebno ker je Unija imela z začetka ambiciozni namen. dajati nekake vzorne opreme, ki naj bi služile tudi v pouk materam. Tako je bila vsaki opremi priložena z začetka tudi knjiga o negi dojenčkov. In iz raznih dopisov z dežele vemo, da so se matere tega pouka željno oprijele, da so knjižico skupno čitale oziroma nekatere, ki niso znale brati, si jo dale čitati, in da so se za to zanimali tudi moški. Zato nam je bilo tembolj hudo, ko smo morali pozneje zaradi pomanjkanja denarja nehati pošiljati knjigo, da smo mogli poslati vsaj najnujnejše.

Prekmalu se je namreč izkazalo, da je sicer akcija res silno potrebna, neobhodno nujna, a da ne bo imela sredstev za izvedbo. Z začetka je Unija računala, da bo akcija, ko bo enkrat uvedena in potreba dokazana, dobila zanj podpora iz javnih sredstev, a v tem se je bridko prevarila. Medtem je prišla še vojna, in zdelo se je, kakor da morajo vse normalne potrebe stopiti v ozadje nasproti možnosti eventualnih vojnih potreb. Unija sama je dobila nalogo, da organizira priprave za eventualno evakuacijo otrok in je bila v zadnjem letu zaposlena predvsem s tem. Iz javnih sredstev pa ni

bilo mogoče dobiti za oblačilno akcijo za dojenčke niti pare.

In tako je sedaj vsa, s tolikšnim upanjem začeta in tako potrebna akcija zašla v popoln zastoj. Naj podam kratek pregled o njenem delovanju:

* V nekako poldrugem letu smo dobili 258 prošenj. Nemara se bo to komu zdelo razmeroma majhno število. Toda med temi prošnjami so bile prošnje šolskih upraviteljev, babic in zdravstvenih domov, ki govore o ogromni bedi celih okrajev, kjer bi bilo treba prav za prav skoraj vsaki materi poslati otroško opremo, ker nobena nič nima. To so posebno kraji v Prekmurju in Halozah, okolici Maribora in Slovenjgradca, pa tudi v okolici Kočevja — naši narodno najbolj ogroženi kraji. Tako smo izvedeli za veliko večjo potrebo, kakor pa je izraženo zgolj v številu dejanskih prošenj. Ugotiti je bilo mogoče vsega skupaj le v 84 primerih, od teh v 61 primerih s popolno opremo s košaro, v drugih le v nekaj perila in starimi oblekami, v nekaterih primerih smo prošnje odstopili kakemu krajevemu dobrodelnemu društvu. Nekaj prošenj moramo odšteti, ker so otroci umrli, se starši izselili, ali pa so otroci medtem odrasli dojenški opremi. Tako nam ostane trenutno še vedno 97 prošenj, ki bi jih morali sedaj rešiti in za katere nimamo ničesar več.

Prosjačenje pri privatnikih postaja že odvratno, to vemo; posebno tu, kjer gre za narodno potrebo, prav za obstoj naroda, in bi morala biti na razpolago javna sredstva. A dejstvo je to: da teh javnih sredstev ni. In da so tu prošnje, ki jih kratkomašo ni mogoče pustiti kar tako brez rešitve. Takšne so te prošnje:

»Imela sem trikrat dvojčke, od katerih so štirje umrli (!), dva pa sta živa. Umrli so največ radi pomanjkanja, saj ima tudi najina najstarejša hčerka kostno jetiko, edino štiriletna dvojčka sta vesela in zdrava... Prosim vas, ne zavrzite moje prošnje in pošljite vsaj kako pleničko ali srajčko, da bom imela kam zaviti svojega osmega otroka...« To je pismo iz Prekmurja. Osem otrok, a samo štirje živi! Ali ni to zapravljanje materinskih sil in narodovega bogastva?

In še iz Prekmurja, iz te naše obmejne, narodno tako važne pokrajine:

»Poročila sem se pred devetimi leti... Zemlje nisva imela nič, hodila sva na sezonsko delo. Rodila sem z njim dve hčerki.« (Prvi mož je umrl, poročila sem se vdru-gič.) »Tudi sedANJI mož je sezonski delavec. On je odšel na delo v Baranjo, jaz pa sem doma pri otrocih. Stanujemo v revni baj-tici, ki nima več kot eno samo sobo... Kljub temu, da sem blizu poroda, hodim na dnino, ker drugače nimamo dati kaj v usta. Obleči pa itak nimamo skoraj nič... Tudi moj najmanjši nebogljencek ne bo imel srajčke, ko pride na svet, če se ga ne bo kdo usmilil...«

In iz okolice Slovenjgradca nam piše mati:

»Moj mož je sedaj na orožnih vajah za nedoločen čas. Bil je celo zimó težko bolan, ni imel nobenega zaslužka, in tako sem sedaj brez vsakršnih sredstev... Ker pa jaz nikakor nisem zmožna za delo, sem v skrajni bedi... Tekom tega meseca bom rodila petega otroka!«

iz okolice Dolnje Lendave:

»Porodila sem pet otrok, najmanjši je star 14 mesecev, sedaj... pričakujem šesti porod. Moj mož ima pet oralov zemlje kot kolonist. Lanskega leta smo utrpeli veliko škodo od poljskih miši, predlani nam je pa poplava prizadela ogromno škodo na poljskih pridelkih. Vsled tega živimo v velikem pomanjkanju vsega, posebno pomanjkanju hrane. Nahajam se v tako siromašnem stanju, da mi ni mogoče nabaviti najpotrebnejše opreme za porod oziroma za novorojenčka...«

In iz okolice Ptuja:

»Moj mož zasluži dnevno 22 din, kar nam jedva zadostuje za prehrano 7 članske rodbine. Imam pet živih otrok... razen tega skrbim še za očeta in mater... Zato mi sedaj ni mogoče za otroka, ki ga pričakujem, nabaviti najpotrebnejšega. Staro svojo obleko sem vso porabila za prejšnje otroke...«

Taka so ta pisma, ki jih še vedno dobivamo skoraj vsak dan, čeprav že nekaj mesev ni bilo mogoče ničesar poslati. Zima je pred vrati. In čeprav je mnenje vseh nas, da je privatna pomoč vedno le kapljica v morje in da se ne sme več odlašati z javno pomočjo, ako hočemo naš narod rešiti propada, je žalostno dejstvo, da ni izgledov,

vsaj ne pred novim proračunskim letom, da bi tudi ponovne prošnje in ponovna opozorila prinesla to nujno javno pomoč. Medtem pa se te matere ubijajo v skrbeh, ti otroci prezebavajo v cunjah, v nezakurjenih, slabo pragrajenih bajtah. Lahko da gre za življenje, prav gotovo gre za zdravje teh otrok. In zato se kljub vsem načelom še enkrat obračamo na privatno dobrodelnost: na naše matere, na naše žene sploh, ali nam morejo priti na pomoč s čemer koli: s staro obleko

ali perilom, ali z denarjem. Mogoče je še kaj spravljenega v skrinjah, česar doma ne boste več rabile, vsaj ne tako nujno, kakor to potrebujejo te revne matere, ki nam pošiljajo svoje obupne prošnje. Če je mogoče, pošljite kaj. Vsaj eni ali drugi materi, enemu ali drugemu otroku bo to zimo pomagano. Darove pošljite ali na uredništvo Zenskega sveta, ali na naslov Unije za zaščito dece, Ljubljana, Beethovnova 14.

Umetnost

Iz ljubljanskega dramskega gledališča

Pred dvema mesecema so se odprla vrata ljubljanskega dramskega gledališča v novo sezono 1940/41. Čitateljskemu krogu Zenskega sveta bomo prinašali redna poročila o dramskih predstavah, ki so sicer zakasnela in imajo radi tega povsem drug namen in pomen kot n. pr. poročila in kritike v dnevnem časopisju. Saj je gledališko dogajanje predvsem v drami velikega pomena za ljudstvo, ki se zbira ob odru, išče tam plemenitega užitka, odgovorov na vprašanja, ki se mu vsiljujejo kot posamezniku ali kot členu družbe. Odrska zgodba nam pobuja človekovo delo, čisti mu misel, blaži odnose med soljudmi. Vpliv dobrega dramatskega dela je morda komaj opazen, zato pa nedvomen in potreben.

Letošnji dramski program je sestavljen kot vsako leto in kot programi večine evropskih gledališč z vidika pestrosti in najrazličnejših zahtev, ki si jih stavi vodstvo gledališča do svojega občinstva. V programu za potekajočo sezono so našeta klasična dela, Shakespearejeva, poleg Sophokleja, Goetheja, Schillerja in drugih. Program napoveduje osem slovenskih del poleg Masića, Dostojevskega, Shaw-a in drugih. — Sezona se je pričela z velikim zagonom, s povečanim številom rednih abonmajev, z razprodanimi hišami in veliko zunanjo reklamo. Nedvomno moremo tudi velik del uspeha pripisati v precejšnji meri razrvanim vojnim razmeram, v katerih živimo.

Lahko bi pisala strani in strani, ki bi

ničesar novega ne povedale, le strahotno resnico o večerajšnjem, današnjem in jutrišnjem dnevu, ki jo naše misli komaj dojemajo v vsej njeni grozotnosti. Nič ne moremo proti tej resničnosti, ne moremo ji preoblikovati lica. — Pri vsem tem pa, ko vemo, kaj je najbolj res, teče čas neusmiljeno naprej, dan je dnevu enak, v kino hodimo, v gledališče in ob zgodbah, ki so bile napisane danes ali bogvekdaj, pozabljamo za uro, dve, kako je danes. Pozabljamo, da čaka pred vrati v kino suha, bleda prodajalka časopisov, da je na svetu več barak, v kakršnih stanuje ona in njeni rahitični otroci, kot pa udobnih hiš. Pozabljamo, da nam bo časopis iz njene roke spet poročal o številu mrtvih, ki so »padli na polju slave«. S tega vidika resničnega položaja in neusmiljenih dejstev se mi zdi ocenjevanje predstav v naši drami kaj neučinkovito delo in potrebno le v toliko, v kolikor je nujno tkati v bodočnost prosjono tkivo novega, zlahtnega človeškega bistva, ki bo svojega imena »človek« vredno, pa če so mu nitke še tako tenke in preperеле. V vsem tem prizadevanju, ki se zdi resničnim potrebam odmaknjeno, iščemo le potrdila, da naša drobna prizadevanja za srečnejšega človeka niso vržena v prazno, da se stikajo s preteklostjo in z upanjem v lepšo bodočnost.

Shakespeare: »Romeo in Julija«.

Premijera Romea in Julije 21. septembra t. l. je bila hkrati tudi otvoritvena predstava letošnje sezone. Delo je bilo v naši drami že uprizorjeno v Cankarjevem pre-

vodu, letos pa smo ga poslušali v novih Župančičevih verzih. (»Romea in Julijo« bo izdala Slovenska Matica v zbirki »Vezana beseda«, na kar opozarjamo svoje čitateljice.) To Shakespearovo dramatsko pesnitev ljubezni in smrti je prvič režiral z veliko prizadevnostjo dr. Bratko Kreft, vsa kritika mu je priznala uspeh. V naslovni ženski vlogi sta nastopali Levarjeva in Juvanova, občinstvo je z veliko vnemo in zanimanjem zasledovalo njuni kreaciji. Preko okvira igranja je segel s svojim likom mladega Julijinega bratrance igralec Sever s svojo sproščenostjo in hkrati strogo prežetostjo od vloge in duha osebe, ki jo je igral. Predstava bi nedvomno pridobila ob večji recitacijski preciznosti in blagovročnosti ter strožji ubranosti igralskih pojav iz eotne miselnosti.

Ivan Cankar: »Pohujšanje v dolini Šentflorijanski«.

23. septembra 1940. je bila premijera Cankarjevega »Pohujšanja«, farse, v kateri je Cankar poskusil prikazati usodo svoje umetnosti v domovini. Delo je vsakomur od nas znano, zdi se, da danes še prav tako aktualno, kot je bilo pred dobrimi tridesetimi leti in še prav tako malo dostopno občinstvu po svojem globljem smislu kot takrat. Imela sem vtis, da je bilo »Pohujšanje« sprejeto kot dobra komedija, z grotesknimi posrečenimi liki in povprečnimi »vici«. Rada bi se motila! — Igralsko je to Cankarjevo delo našemu dramskemu zboru zelo blizu. Vsi igralci so dali največ, kar so mogli. V vlogi Jacinte je prvič nastopila Angelca Santicova. Mislim, da je režiserjeva naloga, da v vlogi Jacinte ne zaseda debutantk. Vse kritike so hvalile lepo Jacintino zunanjo pojavo, da je bila igralsko povsem nepreprečevalno in napačno dojeta, nam je razumljivo. Bržkone bo njena igralska domena v salonskih delih lažjega značaja. — Delo je režiral O. Šest.

F. S. Finžgar: »Razvalina življenja«.

Premijera Finžgarjevega najučinkovitejšega odrskega dela je bila 27. septembra. Delo spada izrazito med ljudske igre, ne zato, ker je namenjeno ljudstvu. Pisateljev vzgojni namen je v delu očiten in pravilno nevsiljiv. Skrbinska režija je povsem odgovarjala dosedanjim režijskim zahtevam in

prizadevanjem naših ljudskih iger. Škoda, da so igralci poizkušali govoriti v dialektih, vsak z nekoliko drugače barvanim, nekateri pa oderski jezik. Ta govorna zmeda je ubila vso vrednost predstave in je bila bržkone občinstvu s povprečnim posluhom mučna in neznosna. Za »Razvalino življenja« *sores* ni moglo postavljati takih zahtev kot n. pr. pri »Županovi Micki«.

V prihodnji novoletni številki bom napisala še kratko poročilo o predstavi Schillerjevega Kovarstva in ljubezni ter komediji Olge Scheinplufogove, Skrivalnice. V tem mescu bodo igrali tudi tri slovenska dela, med njimi omenjam na prvem mestu krstno predstavo F. Kozakove Lepe Vide poleg starejših del Milčinskega Cigani in Funtkove Tekme. Zanimivo bo predvsem Kozakovo delo, nakar opozarjamo čitateljice Ženskega sveta, prijeten večer pa jim bo bržkone tudi ob Skrivalnicah.

K. V.

Umetnost v Jakopičevem paviljonu

Po razstavi monumentalnih del G. A. Kosa, ki so bila izgotovljena za palačo Kr. banske uprave v Ljubljani, kjer so sedaj že nameščena, je razstavljal v paviljonu Riko Debenjak. Razstava je bila odprta od 15. septembra do 9. oktobra. V njej smo imeli priliko videti delo nadarjenega slikarja umetnika iz Kanala pri Gorici. Študiral je v Beogradu in v Parizu. Po razstavi Rika Debenjaka je otvoril razstavo Klub Neodvisnih.

Ne moremo nikoli prezreti, kje si je umetnik priboril svoje znanje, kajti dobremu poznavalcu bo to jasno na prvi pogled. Le nekaterim samoniklim osebam pripada v svetovni zgodovini po vsej pravici mesto zaslug za nova pota v umetniški znanosti in v umetniškem napredku. Vsi ostali številni umetniki so se poslužili znanja svojih prednikov, kar so več ali manj prikrojili svojemu razumu in občutku. Čim močnejše stopa individualnost umetnika v ospredje, tem bolj se približuje samoniklosti. Njegova umetnost je usmerjena v bodočnost in nastopa nova pota. Toda umetnik mora spoznavati in obvladati umetnost svojega učitelja in se je slednjič otresti, t. j., bi moral iti preko nje. Kdor ne pozna

učiteljevega dela, občuđuje učenčevo zmoglost.

Vsi veliki mojstri so v svoji mlajši življenjski dobi izrazili svoje umetniško stremljenje v stilu svojega učitelja. Toda njihova duševna veličina je kmalu prekipela in se bujno razvija v nov značaj in v novo smer. Dandanes imamo v umetnostni zgodovini nešteto potov in smeri. V razstavi Rika Debenjaka smo lahko zapazili, da je svoje znanje rajši zajemal iz umetnosti preteklega stoletja, ki je povprečnemu inteligentu bolj jasna in bolj dognana. Vpleta istočasno pariške motive v stilu pariške umetnosti. Neodvisni pa so povečini prejeli svoje prvo umetniško znanje na zagrebški akademiji, nato pa nekateri v Parizu. Razstavlja dvanajst umetnikov slikarjev in kiparjev. Didek Zoran, Kalin Zdenko, Kregar Stane, Mihelič France, Omersa Nikolaj, Nušič Zoran, Pavlovec France, Pirnat Nikolaj, Pregelj Marij, Putrih Karol, Sajovic Evgen, Sedej Maksim. Klub razstavlja že od leta 1935. v Ljubljani in prireja letos v Ljubljani že sedmo razstavo. Približno ista dela so letos neodvisni razstavili v Zagrebu. Razstava nudi gledalcu enotno zbirko umetnin,

ki učinkuje prijetno in harmonično. Neodvisni so si izbrali za cilj in namen iskanje novih potov, kakor je bilo že omenjeno v prejšnjih številkah Zenskega Sveta. Zato vlada za njihovo delo vedno izredno zanimanje in pričakovanje. Dejstvo, ki se uveljavlja navadno pri vsakem umetniku, ki išče nova pota, da izgubi umetnost ob eksperimentih navadno na umetniški vrednoti, katera pa se pojavi v zreli dobi in povsaj novi lepoti in v novi obliki, pri Neodvisnih ne obstoji. Toda pri iskanju novih potov bi se moral posameznik razvijati strogo individualno in ne bi smel biti v izrazu slični svojemu zagrebškemu tovarišu. Razstava bi imela pokazati neenotnost v izrazu posameznih avtorjev ali pa disharmonijo v izbiri umetnin. Novi cilji in nova pota niso nikoli bila brez odpora. Kajti nikdo ne more biti istočasno dorasel intelektu ali novi iznajdbi višjega uma. Kljub tem pomislekom, ki se lahko v kratkem času pri naslednjih razstavah izbistrijo in pojasnijo, hočemo z zanimanjem pričakovati, da nam bo marljivost dvanajstorce prinesla nove vpogleda in nove zamisli v našo umetnost.

Piščančeva

Nove knjige

Miško Kranjec: *Povest o dobrih ljudeh.* Izdala Slovenska Matica, Ljubljana 1940, 316 strani.

Slovenska Matica je za leto 1940. izdala kot redno knjižno izdajo tri knjige. Med njimi je po svoji literarni vrednosti na prvem mestu Kranjevo delo »Povest o dobrih ljudeh«. Sestavljajo jo štirje deli: povest o slepi deklici, o razbojniku Petru Koštrci, o mladi ženi, o pomladi, ki se med seboj skladno prepletajo in spolnjujejo. Pisatelj zaključil svoje pripovedovanje z naslovnim poglavjem: »Pravljica o dobrih ljudeh«. To je pravljica o dobrih ljudeh, ki so nekoč živeli na prelepem otoku pri Muri, v krajih, ki jih obkrožajo številni jarki, zarasli ponekod z drevjem, da ne more nihče preko njih... To so kraji, kjer pojo ptice od najbolj zgodnje pomladi do vročega poletja... In samo tu so lahko živeli dobri ljudje, kakor sta bila stara Koštrčeva, kakor

je bila Korenova družina in kakor je bil koncem koncev sam Peter Koštrca.

Kranjevo delo se odlikuje po preprosti, notranji zgradbi dogajanja in rasti zgodbe, po enotnosti in ubranosti dogodkov v tesni povezanosti ljudi z okoljem. Po stilni, oblikovni strani pa je povest najboljše dosežanje Kranjevo delo. Presenetljivo močna je pronicavost pisateljevega vživetja v način mišljenja ljudi, ki jih slika in ki jim je znal najti tudi preprosto, ljubeznivo domačo govorico. Dejanje nas prevzema s svojo človeško toploto in neposrednostjo.

V vsej zgodbi se nič velikega ne zgodi. Vse poteka lagodno, sladko, bridko in vsakdanje, pa živo obenem, da prisluhneš, kako polze valovi Mure tam nekje daleč in udarjajo ob samotne bregove, mlačni predpomladni večeri tonejo pred teboj v pozabo. Sam ne veš, kdaj se znajdeš sam med tihimi otočani, dobro ti je ob njih, rad jih imaš in

hotel bi, da bi bilo tu med nami prav tako toplo, brez hinavščine in zavisti. Vprav to dragoceno občutje toplote, povezanosti in nezavedne vdanosti med ljudmi je morda največja dragocnost Kranjčeve povesti, ki jo bo mogoče čas uvrstil v kljub nekaterim formalnim nepopolnostim v drobno zbirko slovenske klasike.

Edina problematična, v svojem dvojnem nastopu in spremenljivem obrazu nekoliko neprepričevalna pojava je razbojnik Peter Koštrca. Kranjec ga je uporabil kot nekako osrednjo vez, ki pogaja dejanje in spaja obe družini Korenovo in Koštrčovo. Hkratu pa daje vprav Petrova pojava zgodbi svojski čar pravilčnosti in dihajo iz nje premnogi zimski večeri ob kmečkih pečeh, ko se v pripovedovanju starcev izravnavajo vse zemeljske krivice, čeprav po zaslugi razbojnikov.

Vkljub in mogoče vprav radi tesne povezanosti zgodbe na kraj — otok ob Muri, ki daje dogajanju in ljudem povsem svojevrstno občutje, veje iz povesti topla človeškost, valove v njej vse lepe strasti, ki nas zajemajo od prvega spoznanja skozi ljubezen do smrti. Pisatelj je dal s to knjigo svojemu ljudstvu dragocen, lep dar.

Jože Pahor: *Matija Gorjan*. Roman iz velikega upora slovenskih kmetov proti fevdalcem leta 1515. Izdala Slovenska Matica, Ljubljana 1940, 405 strani.

Pahorjev zgodovinski roman pripoveduje o Matiji Gorjanu, kmečkem sinu, ki študira na nemški univerzi in že skoraj izgubi pot do doma iz srede plemiških sinov. Graščak Thurn ujame in obglavi njegovega očeta, ker se hoče polastiti svobodnega posestva. To dejstvo povsem preusmeri življenjsko pot mladega Gorjana, ki stopi na čelo upornim zatiranim kmetom in jih vodi skozi zmage in poraze najtežjih, krvavih dni v zgodovini slovenskega tlačana.

Strogo literarni vidik bi imel Pahorjevemu delu očitati marsikaj nepopolnega in pogrešenega. Osnovni koncept, ki slika junaka ujetega v potek borbe proti graščakom, med čutno poželenje do slovenske

Majde in vzvišeno ljubezen do italijanske kontese je psihološko premalo trdno postavljen. Zastarelo, lažljivo pojmovanje »ženske in nebeške« ljubezni ni v prid delu niti po osnovi in ne po oblikovni strani. Finejši prisluh za stilno kompozicijo bi delo obranil pred vsakdanjim izražanjem na več mestih.

Kot zanimiva zgodovinska povest bo knjiga našla pri nas mnogo bralcev in jim približala dni naše preteklosti, kateri je pisatelj posvetil mnogo uspešnega truda.

Miroslav Gorše: *Doktor Valentin Zarnik*, narodni buditelj, pisatelj in politik. Izdala Slovenska Matica, 1940, Ljubljana, 237 st.

Goršetova biografija o Valentinu Zarniku je tretja knjiga letošnje izdaje Slovenske Matice. Je zanimiv in važen prinos naši kulturnopolitični zgodovini.

Anton Ingolič: *Na splavih*. Roman, založila Modra ptica v Ljubljani, 1940. 310 strani.

Mladi pisatelj, ptujski profesor Anton Ingolič je spisal knjigo o splavarjih na Dravi. Delo označa predvsem vztrajen in podroben študij splavarskega življenja, ki ga je bržkone pisatelj sam živel. V zgradbi se prepleta drobna življenjska resničnost s pisateljevimi domisleki. Vprav ta otipljiva dvojnost daje delu značaj kompozicijske razbitosti. Isto velja za slikanje oseb in njih početje, kjer se psihološka trdnost in življenjska vkoreninjenost menjavata z neživljenjskimi liki in neprepričevalnimi dejstvi. Pisatelj je razpolagal s podrobnim, občudovanja vrednim in vztrajnim umskim delom na snovi. To mu je bilo tudi nadomestilo za široko čustveno zmogljivost in neukrotljivo zagnanost v najširše in hkratu najgloblje skrivnosti življenja.

Ingoličev roman o štajerskih splavarjih je zanimiv in približa bralcu svojstven izsek življenja in početja slovenskega človeka. Prav gotovo bo našel mnogo vernih in hvaležnih bralcev med splavarji samimi in med nami, ki smo splave komaj kdaj videli.

K. V.

Domišljivo je Bog dal človeku za to, da ga odškoduje za tisto, kar ni; in smisel za humor zato, da ga potolaži zastran tistega, kar je.

Wall Street Journal (USA)

Obzornik

Mariborske žene na delu za enakopravnost. Že lansko leto so žene v Mariboru ustanovile Meddruštveni akcijski odbor za žensko enakopravnost, ki je bil vse leto pridno na delu za svoje cilje.

Ko se je lani pripravljaj pri nas nov volivni zakon, je priredil ta odbor kot svojo prvo akcijo lepo uspelo javno zborovanje za žensko volivno pravico dne 10. decembra 1959. Vodila je zborovanje predsednica Meddruštvenega odbora ga. Milica Ostrovska, glavna govornica je bila pa ga. Govekarjeva. Pomembno je dejstvo, da so se zborovanja udeležile žene vseh slojev.

Dne 15. decembra je bilo na pobudo Meddruštvenega odbora prirejeno zborovanje z enakim namenom, ki je prav tako dobro uspelo.

Ceprav so bile vse te prireditve, na katerih se je izražala skupna volja vseh žena, brezuspešne, odbor vendarle ni obupal, marveč je sklenil vztrajati in še dalje pripravljati tla za doseg svojih ciljev. Združil je feministično delo s prosvetnim in s predavanji po podeželju nudil kmečki ženi možnost spoznati koristi, ki jih lahko pričakuje od politične in splošne enakopravnosti. Tako predvsem: zaščito mater in otrok in še posebej zaščito nezakonskih mater, potem zaščito žen pred izrabljanjem, uresničenje načela: enake dolžnosti — enake pravice. V tem smislu sta predavali v *Dravogradu* ga. Ostrovska in gdč. Šerak. Na sestanku v *Kamnici pri Mariboru* pa je to nalogo prevzela gdč. Jospina Cerinšek, o otroških boleznih je pa govorila zdravnica dr. Stana Leban. Tudi to priliko je porabila agilna prof. Ostrovska, da je opozarjala žene na pomen in koristi politične enakopravnosti za žene, češ, naj se skupno borijo za boljše bodočnost svojih otrok. Ga. dr. Lebanova je ponovila svoje uspelo predavanje tudi na *Pobrežju*, o ženski enakopravnosti pa je spregovorila tajnica Meddruštvenega odbora ga. Ravnikova.

S svojim delom namerava Meddruštveni akcijski odbor za žensko enakopravnost nadaljevati povsod, zavedajoč se važnosti svoje naloge. Vse želje žen iz raznih krajev sprejema Meddruštveni akcijski odbor za žen-

sko enakopravnost. Pismena sporočila v roke ge. tajnice Ravnikove, Maribor, Trubarjeva 4.

Jugoslovanska ženska zveza ne bo imela letos glavne skupščine. Važnejše stvari bo obravnavala le na plenarni seji.

Dravska sekcija Jugoslovanske ženske zveze je tudi odložila občni zbor na prihodnjo pomlad. Izredne razmere silijo organizirane žene k tihemu notranjemu delu. Društva, ki so včlanjena v Ženski zvezi, ne prestando proučujejo skupne potrebe in koristi žene, družine, otroka in naroda ter se marsikje tudi dejansko potegujejo za boljšo in pravičnejšo ureditev socialnega življenja. Prošnje, protesti, spomenice, intervencije, zbirke, so sredstva, s katerimi skušajo ženske organizacije premagovati stiske in krivice časa.

Kolo žen zadrugar je dalo pobudo za protidraginjsko spomenico, ki jo je podpisalo 26 strokovnih oziroma ženskih društev in izročilo predstavnikom banovine in ljubljanske mestne občine. Zadrugarke že pridno pripravljajo seznam rednih društev in predavanj.

Zveza gospodinj uspešno in pobudno sodeluje pri protidraginjskih akcijah, kakor poročamo na drugem mestu, ter že dalj časa opozarja na potrebo protidraginjskih odborov, v katerih bi morale biti zastopane tudi gospodinje, ki sedanjoo draginjo najbolj občutijo in poznajo. V tem pogledu so že dosegle nekaj uspeha — ljubljanski magistrat je pozval k protidraginjskemu sodelovanju 2 zastopnici Zveze gospodinj.

Dravska sekcija Jugoslovanske ženske zveze se je o počitnicah topla zavzela za otroke westfalskih izseljencev, ki so bili prišli v domovino po zdravje in mir. Telesno in duševno okrepljeni malčki so se vračali na svoje druge domove preskrbljeni z zimskimi oblačili, obutvijo in jedjo.

Zveza gospodinjskih pomočnic vabi včlanjene in nevčlanjene pomočnice v kuharske, šivalne in jezikovne tečaje ter nedeljsko shajališče. Odbornice so zadnje čase širile med tovarišicami zelo umestne letake, v ka-

terih jih vabijo v organizacijo ter povdarjajo njen pomen zlasti z ozirom na sedanje težke čase. Razveseljivo je dejstvo, da so se tudi pripadnice te stroke začele živahneje zavedati pomena samopomoči in organizacije ter kažejo resno stremljenje po smotri poživitvi svojega društva.

Odsek učiteljic skrbno proučuje težki položaj naše obmejne dece ter pobudno sodeluje z drugimi organizacijami, zlasti pa z zastopnicami posameznih obmejnih krajev. Letošnji obdaritev mislijo izvesti v novem pravcu: namesto že pripravljenih in popravljenih oblačil bodo dobile šole blago in volno, deklice pa bodo v posameznih tečajih same šivale in pletle. Tako bo dobilo človekoljubno delo tudi vzgojni pomen.

Telesnokulturno društvo »Atena« nadaljuje v okrilju »Belo-modre knjižnice« izdajanje zbranih spisov Zofke Kvedrove, s čimer se dostojno oddoljuje svoji kulturni in feministični nalogi. Zbirka Zofkinih del spada v vsako javno in zasebno knjižnico, zlasti žensko. — »Atena« je preselila ortopedični zavod in drugo svoje poslovanje v obsežne nove prostore, kjer bo gojila tudi družabnost in prirejala plesne tečaje za deklice, šole, zaključene družbe in sl.

Kolo jugoslovanskih sester in njega podružnice so že začele svoje običajno delo za dobrodelno zimsko pomoč.

Pametna beseda slovenskih žen v Ameriki. Septemberski zvezek »Zarje«, glasila Slovenske ženske Zveze v Ameriki, ima sestavek: »Preobrat rodbinskega življenja v Franciji«, ki se nam zdi vreden, da ga čitajo tudi naše čitateljice:

Na strašnih razvalinah francoskega naroda bo sedanja vlada skušala dvigniti ugled in čast rodbinskega življenja. Zadnja svetovna vojna je pobrala ogromno število moških in od tedaj pa do danes se ni prebivalstvo tako množilo kakor po drugih državah. Po trditvah predstavnikov francoskega naroda je ta padec rojstev direktna posledica številnih razporok. Torej bodo tudi glede razporok napravili take zakone, da si bo vsakdo dobro premislil, predno bo poiskal uiti zakonskim vezem. Lotiti se bo treba tudi izobrazbe, kakršne so dekleta doslej premalo imela. Narod potrebuje mater

in ves ženski pouk bo treba usmeriti po teh zahtevah. Materinstvo, nega otrok, vzgoja, prehrana, gospodinjstvo in gospodarstvo bodo obvezni predmeti po deklških šolah. Kmetijstvo in razne obrti bodo poučevali po novih metodah.

Vse te obljube so zelo vabljive, vendar pa dvomimo, da bo samostojno misleča žena, ki je gledala in občutila grozo prejšnje in sedanje vojne, ravnala drugače, kakor ji bo narekovalo srce.

Mesto ženske preobrazbe bi bila potrebna preobrazba tistih, ki vodijo usodo naroda. Uboj je uboj, pa naj se vrši posamezno ali v masah na bojiščih. Tatvina in rop ni nič manjše zlo, pa naj ga vrši en sam hudodelec ali pa celi polki. Kadar bo moška izobrazba tako globoka, da bodo spoznali hudodelstvo tistih, ki vojno izživajo in jo vodijo, potem ne bo treba materam ponujati nagrad za številne družine.

Češka ženska zveza (Ženská narodní rada) ima pod sedanjo vlado zelo omejeno delovno področje. V okvirju svoje akcije »Teden češke prosvete« je priredila vrsto predavanj pod naslovom »Kaj vemo in česa ne vemo o filmu«. Pri tem jo vodi želja, da bi pojasnila širšim krogom naloge dobrega filma in jih vzgojila za pravilno presojanje nedostatkov in prednosti kinematografskih predstav.

O čem so razpravljale Bolgarke na letošnji glavni skupščini Ženske zveze? Imele so javna predavanja z naslovi: Bolgarka v službi naroda, Sodelovanje žene v revolucionarnih borbah pred osvobojenjem, Bolgarka v službi naroda nekdanj in sedaj. Mesto in vas, Delavka in današnja delavska zakonodaja. V zvezi s temi predavanji in debatami so sprejele resolucije s sledečo vsebino:

Poziv bolgarski ženi, naj se aktivno pridruži borcem za bolgarski narodni ideal — zedinjenje in osvobojenje bolgarskega naroda.

Za delavko: za enako delo enako plačilo, zaščita matere, ženske inšpektorice dela, povečano socialno skrbstvo za tovarniške delavke.

Za kmetico: socialna zakonodaja naj ščiti tudi mater kmetico, zaščita kmečkega

otroka v času, ko je mati na polju; javno skrbstvo za doječe in noseče matere; zaščita sirot in nezakonskih otrok ter siromašne dece.

Za mesto in vas: gospodarska, biološka in kulturna povezanost, vsestransko organizirano izobraževanje vasi.

Pravni položaj žene: uzakonitev rodbinskega prava, uvedba mladinskega sodstva, zasledovanje nezakonskega očeta, priznanje odvetniških pravic ženam.

Volivna pravica: priznanje aktivne volivne pravice tudi neporočenim ženam, priznanje aktivne in pasivne volivne pravice vsem ženam.

Mir: poprava vseh krivic, ki so bile prizadete bolgarskemu narodu, in sicer s podobnim mirnim razumevanjem, ki je že omogočilo vrnitev Južne Dobrudže.

Bolgarske žene pozivajo žene v vseh vojskujočih in nevojskujočih državah, naj se odločno zavzamejo za ustavitev strašnega prelivanja krvi in nezalisanega rušenja, ter naj zahtevajo trajni mir, ki bo temeljil na samoodločbi narodov in uredil pravično razdelitev gospodarskih dobrin. (Nekaj tednov po tem pozivu je izbruhnila še nova vojna na Balkanu.)

Prof. Bobčev, ki je nedavno umrl v Sofiji, ni bil samo velik znanstvenik in idealen delavec za vseslovansko stvar, bil je tudi pošten zagovornik in dejanski pospeševatelj ženskega gibanja. Že leta 1909. je imel zanimivo predavanje »Javni položaj žene v Stari Bolgariji«. Ob njegovi smrti so se mu poklonile tudi žene in povdarile, s kako vnemo je v tem predavanju obravnaval celo vrsto zgodovinskih dejstev, s katerimi je dokazoval upravičenost ženskega gibanja. Predavanje je takrat izšlo v poljudni brošuri in je mnogo pripomoglo, da se je bolgarska javnost seznanila s cilji prebujene nove žene.

Za svetost družine v vojni. Bolgarska vlada je izdala odredbo, po kateri bo strogo kaznovan vsak moški, če bi imel razmerje z ženo državljana, ki je začasno mobiliziran v vojaški ali civilnoobrambni službi. Kazen ga bo zadela ne glede na to, ali je izvršil postopek s soglasjem ali protivljenjem žene. S to odredbo hoče vlada zavarovati družino,

istočasno pa dati vpoklicanim poročenim državljanom jamstvo za zaščito zakonskega miru.

Kongres bolgarskih odvetnikov, ki je bil minule počitnice, je sprejel tudi resolucijo, ki zahteva advokatsko pravico tudi za žene, uvedbo mladinskih sodišč in uzakonitev rodbinskega prava, ki je do danes še v območju cerkve.

Kje so sedaj nekatere znane žene?

Sigrid Undset, svetovna norveška pisateljica, je imela v svoji domovini prijeten dom in srečno družino. Ko so Nemci zasedli Norveško, je zbežala na Švedsko, od tam pa v Ameriko. Vojna ji je uničila dom, imetje, mirno delavnico in ji pogubila tudi enega izmed sinov. Drugi sin jo spremlja po ameriških mestih, koder ima številna predavanja. Ameriško občinstvo ceni in ljubi knjige in govore velike pisateljice. Sedanja norveška vlada pa je spise Undsetove prepovedala in zaplenila.

Silvija Pankhurst, odločna boriteljica za pravice britanskih žena, se danes poteguje za pravice Abesincev. Z vsvo vztrajnostjo in vnemo neprestano priporoča svoji vladi, naj pomaga Etiopiji do svobode.

Aleksandra Kolontajeva, diplomatska zastopnica sovjetske vlade na Švedskem, se je v sedanjih zamotanih časih izkazala tako spretno politikarico, da ji je pred kratkim švedska vlada uradno izrekla priznanje in pohvalo za njeno uspešno diplomatsko udeleževanje.

Ameriške matere za demokracijo. Kmalu po izbruhu sedanje vojne so se ameriške matere združile v veliki pokret za obrambo demokracije. V ogromnem številu so se odzvale klicu ženskih voditeljic in podpisale izjavo, v kateri obljublajo, da se bodo povsod in vedno zavzemale za načela demokracije, da bodo vzgajale otroke v tem duhu in jim že od malega povdarjale prednosti, ki jih uživa ameriški državljani pod demokratično vlado. Podpise so zbiralale ženske organizacije. — Nabralo se jih je ogromna skladanica — iz 1081 krajev! To zbirko so ameriške žene slovesno poklonile ge. Rooseveltovi, ki jo je dal v varstvo ogromni državnji knjižnici Zedinjenih držav. Američanke jako vvažujejo socialno in politično delo te energične in plemenite

žene ter jo smatrajo za najmarljivejšo javno delavko. Kakor je bila skrbna mati svojim otrokom, tako čuti danes vse dolžnosti socialnega materinstva. Kamor koli jo vabijo angleške socialne in vzgojne ustanove, ki skušajo reševati težke probleme današnjega življenja z njeno pomočjo, pohiti z odprtimi rokami. Tako se je z vso vnemo zavzela tudi za poglobljanje demokratične zavesti ameriške žene. Pri svečanem sprejemu »izjave« ameriških mater je v poljudnem znanstvenem govoru pojasnjevala dalekosežne vplive demokratične uredbe sveta in svarila pred usodnimi posledicami, ki groze tam, kjer se krati svoboda. Zborovalke je opozorila na številne javne in tajne hujskače, ki širijo tudi med Američani nazore o novi totalitarni oblasti. »Ljudi, ki sprejemajo navodila tujih vlad, pri nas ne moremo upoštevati,« je rekla.

Znano je, da so se nekatere ženske organizacije zavzemale za registracijo onih, ki niso ameriški državljani. Pri tem jih je vodila bojazen, da bi ti tuji priseljenci lahko škodovali koristim svobodne ameriške demokracije, in namen, da je treba zato njih udejstvovanje javno nadzorovati in omejevati. Rooseveltova pa se ni strinjala, češ, da bi se s temi koraki izpodbijali temelji demokracije, ki dovoljuje vsakemu poedincu svobodo duha in gibanja. Zato je poleg previdnosti priporočala tudi strpnost, zlasti glede mladine, kateri je treba pomagati, da se bo razvila v dobre bodoče državljane. Sedanji težki življenjski pogoji tudi ne smejo mladini ubiti vere v boljšo bodočnost in je prepojiti z malodušno zavestjo, da bi se smatrala za izgubljeno generacijo.

Tudi ženske tiskajo denar. V Zakladniškem uradu Bele hiše, kjer tiskajo denar Zedinjenih držav, znamke, koleke, potne liste, razne bone in najvažnejše listine zvezne vdale, je nameščenih tudi mnogo žen. Zanimivo je, da spada ta tiskarna med podjetja, ki so že davno zaposlila žensko delovno moč. Ko so leta 1862. imele Zedinjene države vojno in je bilo mnogo moških pod orožjem, je tudi v Zakladniškem poslopiju

primanjkovalo delavcev. Pa si je ravnatelj pomagal v stiski: sprejel je ženske delovne moči. Kmalu se je pokazalo, da so pri tem delu ženske bolj uporabne kot moški. Obnesle so se zlasti pri štetju in urejanju denarja. Poštenost, spretnost in skrajna natančnost so nujno potrebne lastnosti delavca v državnih tiskarnah in kovnicah. Da se ženske odlikujejo v teh vrtilinah, je že večkrat potrdilo vodstvo denarnih in poštnih uradov, in znano je dejstvo, da so primeri tatvine in poneverbe v moških vrstah veliko bolj pogosti kot v ženskih. Vodnica Zakladniškega urada rada pripoveduje, kako je bil ravnatelj ponosen na to, da je on prvi odkril ženske odlike in priporočil žene za to delo.

»Žena ne zna niti vijaka zaobrniti.« Pred 12 leti je leningradski tvornici traktorjev primanjkovalo delavcev. Borza dela ji je poslala ženske namesto moških. Upravitelji so jih odklonili z izgovorom: »Žena ne zna niti vijaka zaobrniti.« Borza dela pa je vztrajala pri svojem in tvornica je morala sprejeti žene. Toda te delavke niso bile strokovno izučene — kaj sedaj? Oprijele so se dela in niso odnehale. Zavedale so se svojih dolžnosti. Ustanovile so posebno brigado in začele tekmovati z moškimi. S privednim delom, z ogibanjem vsega nebitvenega in potratnega so pazile, da ni nobena zakasnila ali izostala od dela. Naposled se jim je delo posrečilo in so celo prekosile moške. Poslovodja je moral priznati: »Ne morem se pritoževati ne nad kvaliteto ne nad kvantiteto ženskega dela... Žene so jako delavne in zelo vestno čuvajo stroje.«

Tudi ameriške žene so se pripravljale za predsedniške volitve. Močna organizacija »Državna zveza volivk« je imela zadnje mesce v 600 krajih enodneвне tečaje, v katerih je udeleženkam pojasnjevala pomen demokratične vladavine in razmerje Unije do drugih držav. Predavateljice so obravnavale snov s posebnim ozirom na volitve in na preobrat v svetu. Kakor poroča »Zarja«, so se tudi naše žene teh tečajev pridno udeleževale.

Moški je mlad, če ga ženska lahko osreči ali onesreči. V zrelih letih je, če ga ženska lahko osreči, ne pa tudi onesreči. Star in ovenel je, če ga ne more ne osrečiti ne onesrečiti.

Moriz Rosenthal, 75letni pianist, *Time* (Newyork)

Iz življenja za življenje

Lastna glava lastni svet

»Sprejmi nasvete od vsakogar, toda sodbo obdrži zase!« pravi Shakespeare, eden največjih dramatikov in pesnik vseh časov. Človek mora ljudi poslušati, nato sam s seboj razmišljati in se naposled sam odločiti. »Vsi ljudje vse vedo,« pravi pregovor; toda težko je najti človeka, ki pove tisto pravo, ki ti je pravkar potrebno. Treba je torej previdnosti, da se za mnenje ljudi prehitro in preveč ali prepozno in premalo ne odločiš. Ne vztrajaj trmasto na svoji misli, a ne daj se zmotiti, ako vidiš, da te graja domišljav samozabavljavec, ne pa izkušeni, mirno-razsodni človek. Le če si se prepričala, da je tvoj svetovalec modrejši, izkušenejši od tebe in da ti želi dobro, ga poslušaj; nevednejši zlobnež ti samo škoduje. »Ljudski glas je božji glas,« ta pregovor velja navadno, a tudi ne vselej. Zato se ne smeš bati, da storiš kar si po temeljitem razmišljanju in posvetovanju z dobrimi, modrimi osebami sklenila storiti. Če bi poslušala vsakogar, bi se morala vrteti okoli lastne osi, a ne mogla bi iti niti naprej niti nazaj, niti na desno, niti na levo. Vsem ljudem nihče ne more ustreči, kajti kolikor je glav, toliko je tudi misli. Zato imej odprte oči in ušesa na vse strani, toda hodi in delaj pogumno po svoji glavi in po svoji vesti!

Potrpi in odpuščaj!

Zares dobro omikani in olikani ljudje znajo biti z vsemi ljudmi prijazni in se ne razburjajo. Seveda je treba velike moči in trdne volje, da si v vsakem položaju do vsakogar prijazna; toda tudi te umetnosti se mora človek v življenju naučiti. Kjer najdeš odurneža ali celo siroveža, tam se delaj gluho in slepo, zamahni z roko, pusti ga na miru in pojdi dalje po svoji poti. Glavno ti naj bo načelo: »Ne izgovori vsega kar misliš, toda misli vse, kar poveš!« Najboljši odgovor je često molk in najbolj pametna kretnja, da pokažeš hrbet in greš naprej. Čenčaća najhitreje odpraviš, če mu ne ugovarjaš, temveč se naglo posloviš; opravljivca ukrotiš, ako mu rečeš, da opravljanja nikdar nikomur ne verjameš, da pa boš oklevetani osebi povedala, kaj se govori in kdo govori o njej. Klevetnik bo strahopetno takoj vse preklical in pobegnil; ti pa boš imela pred njim za vselej mir, ker se te bo bal. Navadno velja, da so ljudje naša zrcala:

ako se jim smehljaš, smehljajo se tudi oni. Amerikansko glavno trgovsko pravilo je: »Smehljaj se zmeraj!« Velja pa tudi za vsakdansko občevanje. Smeh razoroža; in vedri ljudje delajo življenje lažje in lepše ne le sebi, temveč tudi drugim. Veder človek ne zamera vsake reči in ni neprestano razžaljen. Ne jemlji vsake besede zares, ker na koncu jezika se marsikaj zmika, česar možgani in srce ne vedo. Ne pozablaj, da ima vsak človek svoje posebne skrbi in težave, da je raztresen in često nerazsoden, ker ga muči marsikaj tajnega, da se zato nima vedno docela v oblasti in da je torej storil v svojem vedenju ali govorjenju pogrešek, ki se ga ne zaveda in te torej ni hotel zadeti. Tudi mi sami gotovo večkrat grešimo nevede in nehote. Potrpeti drug z drugim, odpuščati drug drugemu je težko, toda edino modro.

Ne javkaj!

Različni smo: srečaš prvega in ga vprašaš: »Kako se imaš?« — pa ti odgovori: »Izvrstno! Če ne bo slabše, sem lahko zadovoljen!« — Pa srečaš drugega in ga vprašaš isto. Odgovori ti: »Za nič! Bolan sem, denarja nič — vse je narobe — kar obesil bi se!« Takih večnih jamrovcev in čmernih zabavljavev kar mrgoli. Nikoli niso z ničemer zadovoljni, na vse zabavljajo, vse grajajo, nad vsem javkajo. Zoprni ljudje, ki zagrenjajo sebi in drugim življenje. Po veliki večini lažejo ali pa so tako razvajeni, da jim je vse težko, neznosno, ker so se do brot preobjedli. Ne jemljemo jih resno in se jim smejemo. Javkanje ne pomaga nikomur; kriz, težav in nadlog, ki jim ni mogoče uiti, ne odpraviš z javkanjem, temveč z voljo do dela in do nove borbe. Pomagaj si sam in Bog ti pomore! Dež za soncem mora biti, za veseljem žalosti priti. Življenje je kolo, ki se neprestano vrti: enkrat smo zgoraj, drugič, spodaj, a kanalu bomo zopet kvišku potegnjeni. Le ne obupavati in le nikar javkati! S tem se le smešimo, ubijamo sami sebi energijo in smo nesimpatični na vse strani. Marsikdo nosi v svoji duši stokrat težje breme, a ostaja veder, pogumen in neomajno podjeten; hitro premaga vse tegobe, nahaja v delu tolažbe in novih uspehov, ljudje pa ga imajo radi in ga spoštujejo. Čmerneži in melanholiki so prav za prav bolniki, ki zaslužijo

sočutje. Toda svet ni rahločuten in se jim umika celo z zaničevanjem in posmehom. Veder, vedno pogumen in nasmejan človek pa je povsod dobrodošel in vpliva na vsako

družbo oživljuje, vzpodbuja. Javkači vplivajo kakor ostra slana, vedri ljudje pa kakor toplo sonce in zdrav vetrič. Zatorej: ne javkaj!

Zena in družba

Kako sem si vzgojila moža k redu

Krivicco bi storila možkim vobče, ako bi jim očitala, da so v svojih grešnostih prav vsi enaki; toda mislim, da se ne motim, ako trdim, da je mož zanikarno bitje, ki se briga edinole za lastni kolovrat, vsega drugega pa niti ne opaža. Zena je ustvarila umetniško izveden prtič in pokrila ž njim mizico, v kuhinji je nov linolej, na oknu visi nov krasen zastor, kopalnica je popleskana z oljnato barvo, pred pragom leži nov brisač, namesto starega, grdega smrdljivca žari v kotu emajlirana moderna peč in tako dalje: mož pride iz pisarne ali od kakršnega koli dela domov, hodi okoli kakor slep in ne vidi ničesar.

Včasih, ko taka brezbriznost že kriči po osveti in se žena ne more več premagovati, pade ironično vprašanje: »Ali so ti naočniki že čisto opešali?« — »Kako misliš? Zakaj opešali?« — »Pa se ozri tja! v kot!« — »Nič posebnega ne vidim... Aha, prtiček — mhm! Ali je nov?« — »No pa šivalni stroj?... včeraj ga še ni bilo.« — »Aha! glej no! To je resnično presenečenje. Kupila si šivalni stroj? S čim neki? Pa vendar ne na dolg?« — »Ne, saj več: jaz dolgov ne delam! Prihranila sem v teku leta toliko, da sem stroj lahko takoj plačala. Premučno mi je že bilo ročno šivanje... otroci rastejo... šivanja je zmerom več...« Takrat šele gospod moč zajeclja priznalno besedo, morda celo poboža ženo in zine: »Glejte si no, kakšna gospodinja si!«

Drugi moške imajo vendar opazovalni talent nekoliko bolj razvit: uide jim opazka, da je »soba danes nekam drugačna, čudna, tuja, vsekakor lepša« in šele polagoma jim pride spoznanje, da jim je nenavadno občutje višje prijetnosti izzvala nova preproga. Da, celo nova obleka gospe soproge jim ostaja navadno dolgo neopažena. Samo nekam prikupnejša, skoraj mlajša se jim zdi ženska, vzrok pa odkrijejo zmerom zelo pozno. Taka je normalna moška brezbriznost, ki ženo ne sme preveč žaliti...

S tem velikim nedostatkom moške rase je zvezana tudi moška nesposobnost, da bi razločevali red od nereda. Ako se drzne odločna žena ali gospodinja uvesti v džunglo

na gospodovi pisalni mizi vsaj nekaj skladnosti s čutom za lepoto in red, nastane navadno zato krič in javk. A nikoli takoj, temveč šele takrat, ko sede gospodar za mizo, torej lahko šele čez več dni ali po preteku celega tedna. »Kdo mi je tukaj vse zmešal in premetal? Tristo, človek nima v vsej hiši koticčka, kjer bi vladal red!« Tako se začneja in potem grmi in treska.

Zdi se mi, da v čudoviti sestavi moških možganov prav često manjka živcev za red. Prah, čiki, umazani ustniki, pepel, zmečkan papir, zamazan pivnik, zlomljena peresa — ga ne ženira, le red in čistoča mu gresta strašno na živce.

Ko se gospod preoblači, ne najde hlač ali telovnika, saj obeša v omaro vse kamor je, le ne skupaj na pravilno mesto. Vendar se jezi, robanti, kliče na pomoč in ni ga sram, ko mu poveš, da je razburjanja kriva le njegova zanikarna brezbriznost. Seveda ni modro, ako mu žena to očita z rezkostjo in nevoljo ali celo z jezikanjem. Huda ura se samo pohnuša, in toča pada po ženi! Modra žena je predvsem psihologinja; zato zna prijeti moža od prave strani, da ga ne boli. Vse vemo, da moške razmečejo svoje obleke nezravnanne preko raznih stolov, da obleže srajca v enem kotu, ovrtnik v drugem, spodnje hlače v tretjem, kravata pod mizo in gumbi pod omaro. Mudilo se jim je, nervozni so bili, in bog ve kaj so razmišljali med oblačenjem, pa je obleka padla kosoma z njih tja, kjer so pač bili v tistem trenutku. Da so pri tem strašno zanikarni in neredni, tega se ne zavedajo, saj jim je glava polna misli o čisto drugih vprašanjih. Kdo bi se mogel brigati še za cunje!

Ampak tudi žene smo živčne, že po naravi občutljivejša kakor moške. Zelo narobe je, če to kdaj pokažemo, dočim si domišljajo moške, da je njih pravica, ako so v svoji nervoznosti brez manire, brez okusa in reda. Saj so moške glavarji in gospodarji ne ne le v hiši, temveč tudi zunaj v svetu ter se morajo otepati z važnejšimi problemi kakor red na pisalni mizi ali v omari za obleko in obutev.

Žena, ki se hoče zavarovati pred atakami na svoje živčevje, torej na lastno korist

vzgaja moža na red zlepa in tako, da laska njegovi ničemurnosti. Zakaj vsak možki, star ali mlad, je tudi ničemuren in z nobene strani ni občutljivejši, kakor z ozirom na svojo zunanost in na vtisk, ki ga dela na javnost, zlasti še na — druge žene... Zato mu govori n. pr. takole:

»Možiček, ali verjameš, da sem bila včeraj kar ponosna nate!« — Kakor naš ovčjak, kadar ga praskam po kosmatem grlu, zagodrdnja možiček ves zadovoljen, nasmejan in svetlih oči: »Zakaj pa, ženka?« — »Ker si bil kakor iz škatlice: hlače izlikane, gube na njih ostre kakor britev... suknja na tebi kakor vlita... kravata čudovito zavozлана... klubok skrtačen in navidez kakor šele včeraj kupljen... In vse tvoje držanje: ej, tip top! Da, obrit tudi. Resnično, deset, dvajset let mlajši si bil videti kakor si v istini.« — Mož je blažen. »Nisem te videl. Kje pa si bila?« — »Na drugi strani ceste z Elo... Kar obstala je in dejala: 'Srečna si, da imaš tako prikupnega moža in ki kaj da na svojo zunanost! Moj pa je zanikarn, da me je večkrat kar sram.'«

Pa sta moj in Elin mož čisto enaka zanikarneža. Samo izjemoma je bil včeraj moj mož pravilno obleden in ni nosil zmečkanih hlač s stoterimi nabori ter pojavlane srajce z zamaščeno ovratnico in stare pokvečene klofete!

»Glej no, glej! Kakšen pa je Elin mož? Nikoli ga kritično ne pogledam.« — »Zanikarn, da Ela joka nad njim, čeprav ga

ima vendarle neomajno zvesto rada. Pomisli: —!« —

In sedaj natančno opisujem Elinega moža z vsemi grešnostmi, zanikarnostmi in brezbriznostmi lastnega moža. Niti ne zapazi, da slikam Elinega moža z njegovimi barvami, pa zaključim: »Saj ji je lahko hudo. Ljudje obsojajo po krivici njo, češ da je tako zanemarjen, ker se ona premlao briga zanj. Pa mu lika hlače, srajce, kravate brez uspeha — samo zdragne in uničuje jih z večnim likanjem — kajti mož nima nobenega reda, niti slutnje za lepoto, čistočo in štednjo.« Zamišljen odide moj mož v svojo spalnico in hitro pospravi razmetano obleko pravilno na obešalnike v omaro. Za nekaj dni potem drži moja pridiga. Nato si izmislil novo. Počasi ga vzgajam in lahko rečem, da z uspehom. Celo tako se je že osamosvojil, da me več ne kliče, kadar menja perilo.

Tudi trakove na čevljih si čisto sam zavazuje, odkar sem mu povedala, da delajo to svojim možem le tiste žene-sužnje brez ponosa, ki imajo tako okorne smešneže za može, da se zaradi svoje trebušnosti ne morejo sami obuvati in si zavezovati trakov.

Vzgoje so potrebni možje kakor otroci. »Velike, nerodne živali« jih je imenovala Lavra Marholmova. Po svoji naravi so brezbrizni in zanikarni eni kakor drugi. S pravilno metodo in bistrostjo jih vendarle vzgojimo kakor je prav in pa da preveč ne trpe naši živci... Poizkusite! Meni se je obneslo. Terezina.

Zdravje

Škodljivost opojnih pijač

Alkohol, ki ga vsebuje pivo, vino, žganje in v manjši meri tudi sadna vina, je smrtni sovražnik človeštva. Alkohol je strup, ki zastruplja vse, kar pride z njim v dotiko. Povzročuje bolezni, zvišuje bolehnost in umrljivost, uničuje deco in okvarja potomstvo. Ubija blagostanje in narodovo premoženje, moti javni red in mir, spravlja posameznike in cele družine v propast, razdvaja rodbinske vezi in peha najširše sloje v bedo.

Kdo ustvarja največje siromaštvo in kdo polni zapore in ječe, prisilne delavnice, poljševalnice in umobolnice? Vse to opravljajo žrtve alkohola in bedni ter nesrečni potomci teh žrtev.

Čaša vina, piva ali celo kozarček žganja, ki ga človek prilično popije sicer še nima vidnih in trajnih slabih posledic za človeško

zdravje. Škodo šele občuti, ko se je navadil opojnih pijač in ne more več prestajati brez njih. Kdor se je navadil, da mora popiti dnevno gotovo merico, daši morda niti ni zelo velika, se mu kopičijo polagoma v telesu strupi, ki se množe od leta do leta. Končno je vse telo zastrupljeno, nima nikake odpornosti napram bolezenskim vplivom, podleže takoj že malenkostni bolezni

Alkohol izsuševa in okvarja sluznice, zato je pijanec vedno hripav, želodčne stene postanejo zlasti od zavžitega žganja vse hrupave; zato pijanec tako pogosto bljuva. Želodčne mišice pa tudi oslabe in se pri prebavljanju ne morejo krčiti. Zaradi tega pijanci trpe na raznih prebavnih boleznih, nimajo teka in jim želodec ter črevesje nikoli popolnoma ne predelajo zavžite hrane. Največkrat pa zbole jetra. Kri pušča namreč v njih večji del strupovj ki jih vodijo

Okrepčajte si kožo!

Zakaj potem domača opravila ne vplivajo več škodljivo?

Uporabljajte Niveo, ker samo Nivea vsebuje Eucerit, upešno okrepčevalno sredstvo za kožo. Redna nega z Niveo okrepča kožo, jo napravi bolj zdravo in odporno ter ji daje mladostno svežost.

seboj opojne pijače, zato je jasno, da morajo prvi naval raznih nevšečnosti in boleznih vzdržati prav jetra. A tudi ledvice trpe mnogo zaradi rednega uživanja alkoholnih pijač. Nadalje okvarja alkohol pljuča, zamaščuje srce in škoduje stenam ožilja. Zato ga smatrajo zdravniki za najopasnejšega pospeševalca poapnelosti žil in povzročitelja neštetihi mrtvoudov.

Zelo kvaren je vpliv alkoholnih pijač na možgane. Saj omamlja njih stanice, slabi voljo in duh ter zmanjšuje duševno delovanje. Kdor pije, sledi brez razsodnosti svojemu trenutnemu razpoloženju kakor žival in dela brez premisleka. Njegove besede in njegova dejanja niso resna in uvaževanja vredna. Pijanec je v vsakem oziru nezanesljiv in se ne zaveda docela posledic svojih besed in dejanj.

Sodišče upošteva pijanost kot olajševalni razlog pri kaznivih dejanjih. Če bi tega ne bilo in bi pijancem ne dovoljevali takih izgovorov, bi se iz strahu pred kaznijo vsekako bolj varovali pijančevanja, ki vodi do nerazsodnosti.

Dolgoletno čezmerno uživanje alkoholnih pijač pa vpliva pogubno tudi na značaj in na vse mišljenje ter čustvovanje pijančev. Tak človek postane sebičen in lažniv, zanemarija družino in svoj poklic; zaničuje in včasih celo pretepa ženo in otroke. Pogosto močno uživanje opojnih pijač vodi celo v blaznost; že obstoječe živčne in duševne bolezni pa izdatno stopnjuje... Alkohol povzroča zmotne in prisilne predstave, slabo spanje, glavobol, hudo utripanje srca, trganje, bolečine v živcih, sklepi revmatizem in dr.

Poleg tega pa ima alkohol še druge nedogledne ter najusodnejše posledice. Ne zadržuje samo pijanca samega, ampak tudi njegov zarod. Otroci staršev-pijancev so navadno slabotni in bolehnii; možgani se jim ne razvijajo popolnoma; statistično je dokazano, da je v pijanskih družinah največ slaboumnežev, duševno zaostalih, božjastnih, z živčnimi boleznimi obremenjenih otrok. Mnogi izmed njih ostanejo vse življenje slabiči brez volje, nagnjeni k vsem mogočim slabostim in zločinskimi podvzetjem. To

so one bodoče nesrečne, a nedolžne žrtve, ki polnijo naše umobolnice in ječe. Na njih se izpolnjuje besede iz sv. pisma: Pregrehe roditeljev se bodo maščevale še v tretjem in četrtem rodu.

Potomstva pa ne ogroža samo redno pijačevanje, ampak mu je lahko usodepolna tudi priložnostna pijanost o priliki spočetja. Ob takem času spočeti otroci so često duševni in telesni slabiči, zato so sila dostopni vsemu nrvstvenemu zlu in telesnim bo-

leznim, ki se jim od zdravih staršev rojeni otroci lažje ubranijo ali jih hitro ter brez škodljivih posledic premagajo.

Zato: ne samo kuge, lakote in vojne, tudi alkohola, vira vsega zla, varuj nas o Gospod! Varuj se ga predvsem sam, narod slovenski! Tako dosežeš najsijajnejšo zmago nad samim seboj in si pridobiš dovolj odpornih moči za vztrajanje v sedanjih tako težkih časih.

*

Kuhinja

Hrenova majoneza. Drobnost nastrganemu hrenu primešaj čajno žličko gorčične moke (zmletih gorčičnih zrn), potrebne soli, sirov rumenjaki, ki ga prej razmotaš s tremi žlicami olja in dve žlici kisa. Dobro zmešaj vse skupaj in serviraj k mrzlemu kuhanemu ali pečenemu mesu. Lahko pa daš omako tudi k toplim mesnim jedem; v tem primeru jo stepaj nad soparo, da se zgosti.

Hrenov krompir. Štiri kuhane, olupljene in ohlajene krompirje pretlači skozi sito; primešaj nastrganega hrena, zabeli z oljem in vinskim kisom ter soljo in daj k mesu.

Jajnine s karfijolo. Skuhaj srednjeveliko karfijolo v slani vodi skoraj do mehkega, nakar jo vzemi iz zavrelice in jo razdeli na majhne dele. V karfijolni zavrelici pa skuhaš 20 dkg nalomljenih jajnin ali domačih rezancev. Ko so malodane kuhani, jih odcedi, prepolji z mrzlo vodo, osoli in zmešaj z dvema žlicama paradiznikove meze. Potem namaži ognjavarno posodo s presnim maslom, potresi dno z drobtinami in ga obloži s plastjo pripravljenih jajnin. Potresi dobro z nastrganim bohinjiskim sirom; vrhu tega naloži karfijolo, zopet potresi s sirom in pokrij z jajninami. Vrhu vsega zopet napisaj sira in pokapaj s presnim maslom. Peči v pečici 20 minut in daj v isti posodi s solato na mizo.

Mešana jajca s sirom. Nastrgaj četrt kilograma trdega sira; dalje zreži tri rezine slanina na majhne kocke in jo ocvri, da je videti kakor stekleninasta, nakar jo potresi s pripravljenim sirom in potegni kozico z ognja. Ko se sir raztopi, prilij 4—5 razmotašanih jajc, postavi zopet k ognju in mešaj, da se jajca primerno zagoste. Serviraj vroče s solato. Ako jajc na ognju ne mešaš, ampak pustiš, da se na obeh straneh lepo zarumene, dobiš okusno jajčno pogacho.

Angleška sirova jed. Nareži bel kruh na 12 tankih rezin in izreži iz njih ustrezne okrogle ali štirioglate oblike, ki jih na debelo namaži z umesanim presnim maslom, kateremu si primešala dva sirova rumenjaka in nastrganega sira. Vsako rezino povrhu posoli, po okusu tudi opopraj in stisni po dve in dve skupaj. Ocvri jih na maslu in serviraj vroče.

Krompirjeve palačinke s solato. 1 kg v oblikih kuhanega krompirja olupi, dokler je še vroč in ga zreži na pol centimetra debele rezine; osoli ga in posipaj s sesekljanim zelenim peteršiljem in z nekoliko paprike. Nato oprži 6 dkg na majhne kocke zrezane prekajane slanina, da bo bledorumen. Na njej opeci krompirjeve rezine na široki ometni ponvi ob robovih takisto bledorumen. Ko se na eni strani zarumene, jih z lopatko obrni in opeci še na drugi strani. Krompir mora ostati znotraj še mehak. Ker ni moč vsega hkratu opečti, ga razdeli na 3—4 dele in prav tako tudi pripravljene kocke slanine. Končno razprostri krompir po srednjevelikem plitkem pekaču, ko si v njem razbelila nekoliko masti ali slanina. Povrhu polij testo iz enega jajca, polj škodilice mleka, ščepa soli, ščepa sladkorja in toliko moke, da testo še redko teče. Po testu potresi potem sesekljane kuhanega ali pečenega mesa ali sesekljane prekajene svinjine. Tudi ostanki klobase so dobrodošli. Za postne ali brezmesne dni uporabljaj namesto mesa zdrobljen kravji ali nastrgan bohinjski ali vrhniški sir. Zarumeni kolač spodaj in zgoraj v pečici, nakar ga razreži na primerne pravokotne kose ter ga daj s solato na mizo. Posipaš ga lahko s sesekljanim zelenim peteršiljem ali drobnjakom. Kolač napraviš lahko tudi v obliki palačink; v tem primeru treba prej krompirjeve rezine in slanino razdeliti na toliko delov,

Narod ima siguren občutek za vse ono, kar je zdravilno. Ni le slučajno, da se ravno pri nas popije toliko bele kave. Naše gospodinje jo vedò mojstrsko pripraviti. Naravno, s »Kolinsko« to vedno dobro uspè.

Kolinska
IZ REDNO IZDATNA
KVALITETNA CIKORIJA

kolikor nameravaš prirediti palačink. Vendar je prvi način enostavnejši.

Kolački iz krompirjevega testa. Napravi testo iz 40 dkg pšenične moke, osminke litra mlačnega mleka, enega jajca, 15 dkg stlačenega, z moko razmešanega krompirja, dveh dkg vzhajanega drožja, treh do petih dkg tople, raztopljene masti ali masla, polne žlice sladkorja in potrebne soli. Ko je eno uro na toplem počivalo, ga razvaljaj za nožev rob debelo in razreži na kocke. Vsako kocko nadevaj precej obilno s povidlom ali s kako drugo gosto marmelado, dvigni vse štiri ogle in jih stisni na sredi vrhu nadeva, da dobiš obliko zavezane rutice. Polagaj kolačke na namazan pekač in ko je poln, ga postavi na gorko. Vzhajane kolačke pomazi z raztepenim beljakom in jih v pečici rumeno speci.

Krompirjev mlečni kruh. Razdrobi v pol skodelice mlačnega mleka 3 dkg drožja, primešaj toliko moke, da lahko vzide; postavi lonček na gorko. Ko je drožje dovolj vzhajalo, ga primešaj pol kilogramu presejane pšenične moke; dodaj 30 dkg v oblicah kuhanega, pretlačenega krompirja, potrebne soli, 2 rumenjaka ali celo jajce, 5 dkg raztopljene tople masti in 8 dkg sladkorja. Zgneti v testo; ako treba dodaj še par žlic toplega mleka, vendar naj bo testo čvrsto in dobro zgneteno. Ko je testo na toplem vzhajalo, da ga je skoraj še enkrat toliko, ga pregneti z nekoliko moke; daj mu obliko dolge in ozke štručke, ki naj na namazanem pekaču ponovno vzide. Potem jo pomazi povrhu z mlekom in jo peci tričetrt ure v srednjevroči pečici. Serviraj jo h kavi ali čaju.

Praktična navodila

Zarko presno maslo izboljšaš, da ga lahko uporabiš za prirejanje prikuh ali za peko, ako ga položiš v mrzlo vodo, v kateri si raztopila zrnce natrona. Pogneti ga v tej vodi, obnovi parkrat vodo, pa zopet gneti; potem ga drži par minut pod tekočim vodom. Pred uporabo ga stlači še v mrzlem mleku in ga nekoliko osoli.

Vodotopno steklo — lepilo. Najboljše in ceneno lepilo za delo v gospodinjstvu je vodotopno steklo (Wasserglas), ki ga dobiš v drogeriji. Namaži s to tekočino narobe papir, in nalepiš ga lahko kamorkoli.

Moško obleko, ki se sveti, obnoviš: Navravi raztopino iz 6 delov mlačne vode, 2 delov salmijaka in dveh delov soli. Izpraši obleko, položi vsak del zase na desko za likanje in krtači mesta, ki se svetijo s pripravljeno raztopino. Šetko večkrat nanovo pomakaj vanjo. Posebno trdovratna mesta posuši in ponovi postopanje.

Da se moški klobuki ne prepote, vtakni znotraj med usnje in klobučevino zganjeno progo pivnika, za njim pa še progo staniolnega papirja. — Ako je klobuk že prepoten, ga odrgni na dotičnih mestih s salmijakom. V lažjih primerih zadošča, da osnažiš madeže s kisom in briši s čisto krpo, dokler lise ne izginejo.

Madeže plesni iz perila spraviš. Pest kuhinjske soli raztopi v litru deževnice ali prekuhanе vode. Primešaj 5 gr salmijaka in kuhaj to raztopino pol ure. Z njo namaži potem plesniva mesta in razprostri dotično perilo potem na trati ali suhem pesku, da se obeli na soncu. Pozimi ima posebno belilno moč sonce, ki sije na sneg; zato razgrnemo perilo po snegu. Ravnanje treba po potrebi parkrat ponoviti t. j. vedno nanovo pomočiti madeže s salmijakovo solno raztopino in jih sušiti na soncu.

Proti stenicam. V stanovanju, kjer so se zaredile stenice, namaži okvirje vrat, late, ki oklepajo ob stenah tla, dalje postelje, kjer se sklepajo posamezne stranice in vse špranje, kamor bi mogle zalezti stenice, s pomočjo kurjega peresa ali malega čopiča s salmijakom. Razun tega postavi na različnih mestih v sobah plitke porcelanaste skledice ter nalij vanje salmijaka. Nato hitro zapri sobo, okna že prej imej zaprta ter jih zatlači z vato. Sploh pazi, da nikjer ne more zrak v sobo. Tako pusti par dni; potem odpri najprej vrata, nato okna in napravi

prepih, da se soba dobro prezrači. Ako se niso stenice že pregloboko zalezle v zidovje in tramovje, jih salmijak gotovo ugonobi.

Otrobi mnogostransko uporabni. Znano je, da otrobi niso samo izvrstna piča kokušim in drugi perutnini, prašičem ter domači živini, marveč vsebujejo izvrstno čistilno moč. Lasje se lepo svetijo, ako si peremo glavo s prekuhanimi ali poparjenimi otrobi. Kožo, ki jo umivamo s precejeno zavrelico otrobov se hitro obeli. Razume se, da je taka zavrelica koristna tudi vsemu telesu. Malo vrečico napolnimo z otrobi in jo polijemo s kropom. Potem pokrijemo in pustimo, da se krop ohladi, nakar odcedimo in še iztisnemo otrobovo tekočino iz vrečice in primešamo vodi za kopanje.

Mali, a važni nasveti. Pri temeljitem pospravljanju pazi, da je snažilka oken v višjih nadstropjih privezana oziroma pripeta na pas, ki jo obvaruje padca v globino. Saj taka je tudi policijska odredba. — Vsa ostra pomožna sredstva po uporabi spravi na določeno mesto; to velja zlasti za bencin, solno kislino i. dr. — Z bencinom ne delaj v prostorih, kjer gori sveča ali drug odkrit plamen, niti ne v bližini goreče smodke ali cigarete in tudi ne v bližini, kjer se elektrika vključuje in izključuje. — Z ranjenimi rokami, pa najsibodo rane še tako neznatne, ne delaj v nečisti vodi ali v prsti, tudi se ž njimi ne dotikaj svežega mesa, kajti najmanjša rana lahko povzroči zastrupljene krvi.

Luknjice moljev zakrpamo lahko z jako tenkim sukancem enake barve, kakor je blago. Nategni z nitjo oškodovano mesto blaga, potegni skupaj, sešij in zlikaj narobe. Ako napraviš skrbno in natančno, se luknjice skorajda ne opazijo. Neka gospa je priporočala šivanje z lasmi. Za temno blago si vzame temen, za svetlo svetel las. Ni povedala, kje dandanes še dobi dolge lase.

Namizni pribor osnažimo. Odkar imamo rje prosto jeklo, ki ga uporabljajo za namizni pribor, je snaženje zelo olajšano. Pribor umiješ v vroči vodi in ga takoj z mehklimi krpami do suhega izbrišeš. Drugače, to je, bolj previdno je treba postopati s pokromanim priborom, ki ima povrhu le tenko plast kroma. Zato je treba ta pribor snažiti previdno in se varovati vsakršnega nasilnega postopanja, ker se prevlaka sicer v celih lukkah odluči. Več dela in nege zahteva sre-

brno in posrebreno namizno orodje. Srebro je mehkeše od jekla in se torej hitreje spraska; zato je treba večje pozornosti in skrbnosti pri snaženju. Pri prirejanju mize in pri pomivanju mora biti srebrni pribor natančno ločen: noži skupaj, vilice skupaj in žlice skupaj, ker se sicer drug od drugega opraskava. Srebro ima svojstvo, da porumeni ali celo porjavji; spoji se namreč z žveplom, ki ga je v neznatnih količinah v čebuli, česnu ter celo v zraku. Znano je, da jajec ne smemo jesti s srebrno žlico, marveč uporabljamo zanje koščene, ker srebro zaradi žvepla, ki je v rumenjaku, postane rjavkasto. Srebro treba od časa do časa snažiti, četudi ga ne uporabljamo. Nasprotno: čimbolj pri miru je srebrni pribor, tembolj moten postane. Do danes še ne poznamo sredstva, ki bi to zabranilo. Za čiščenje srebrnega pribora uporabljamo na gotov način prirejeno vato, razne praške ali pasto. Potem ga obrišemo z volneno krpo. Pred uporabo ga treba v mlačni vodi umiti in izbrisati.

Jajčne lupine. Ne zametajmo jih, ker so mnogostransko uporabne. Kmetice jih nadrobno stolčijo in jih pomešajo med kurjo pičo, ker jo s tem izboljšajo, a kure nesejo zato tudi jajca z močnejšo lupino. Kanarčki takisto radi zobljejo pičo, ako so v njej pomešane jajčne lupine. Za sobne rastline so jajčne lupine dobro gnojilo. Zdrobi jih, nalij nanje nekoliko vode, pusti tako par dni, potem zalij s to vodo rastline. Lupine — kakor znano — vsebujejo apno, ki je zemlji jako koristno. Cvetlice po njem lepo cveto in bujnejše rastejo. Da so za čiščenje stekla in kristala zdrobljene jajčne lupine izvrstne, je splošno znano. Ako je dobila steklenica motno dno, vrzi vanjo zdrobljene jajčne lupine, ki jih nekoliko pomoči. Stoji naj tako par dni, potem steklenico očisti. Za pranje perila zaveži v vrečico iz tanke tkanine, n. pr. iz etamina, zdrobljene jajčne lupine in vrzi v kotel, kjer se kuha perilo. Ker je apno v lupinah, bo perilo lepo belo, vendar ga ni toliko, da bi bilo perilo oškodovano.

Izžveplanje vlažnih prostorov oskrbimo na sledeči način: V vlažni prostor postavimo na opeko na tla železno posodo žvepla (najmanj 1 kg) in ga zažgemo. Vrata in okna naj bodo dva dni popolnoma zaprta. Potem z zračenjem preženemo žvepleno paro. Dobro je, da postavljamo v dotični prostor tudi še pozneje posode suhega žgalega apna kakor že gori omenjeno — ali klorovega kalcija. Skrbeti treba namreč, da se vlaga iznova ne pojavi. — Vlaga se ubra-

nimo na sledeči način: Na $\frac{1}{4}$ kg živega apna vlijemo $\frac{1}{2}$ litra vode in mešamo med vlivanjem, da se raztopi. Nato zopet mešaje prilivamo $1\frac{1}{4}$ kg raztopljenega gumija ter končno še $1\frac{1}{4}$ kg lanenega firneža in tudi mešamo, da dobimo srednje gosto mešanico. Ko se nekoliko ohladi, jo precedimo skozi redkejšo krpo ali gosto sito. Preden jo uporabljamo, zopet segrejemo tekočino, jo dobro premešamo, ako je pregosta dodamo še malo firneža in namažemo kakor z oljnato barvo stene in tla ter tudi strop. V par dneh je vse suho; potem damo sobo preslikati, a tla namazati.

Kuhinjska sol je jako mnogostransko uporabna. V kuhinji moramo skopariti z njo, ker koristi le, ako se je poslužujemo prav pičlo. Vendar uporabljamo sol tudi v razne zdravstvene namene. Tako nam n. pr. nadomešča za silo morske kopeli. Za eno kopel potrebujemo 3—4 polne pesti soli. Te kopeli so posebno koristne slabotnim otrokom, ki nagibajo k skrofulozi. Tudi pri boleznih v grlu pomaga grgranje s slano vodo. Tudi sicer je grgranje s slano vodo koristno, ker razkuži ustno duplino in utrdi dlesni.

Temne volnene stvari lahko z uspehom peremo v zavrelci bršljana. Skuhaj 2 veliki pesti bršljanovih listov v 6 litrih vode. Odcedi jo in v tej, nekoliko ohlajeni zavrelci peri volneno blago kakor v navadni milnici. Potem ga izplakni v čisti mlačni vodi, zavij blago v krpe in ga zlikaj ko je še vlažno.

Za starše, vzgojitelje, prijatelje mladine! Izšla je nova knjiga »Spolno življenje«, katero vsem tople priporočamo. Greh je ne povedati pravočasno mladini, kako je prišla na svet, ji ne zaupati skrivnosti življenja. Pisatelj pravi v uvodu: »Povejmo ljudem resnico in obvarovali jih bomo pred lažjo in zablodami!« Zato naj čita knjigo »Spolno življenje« zoreča mladina in vsak odrasel človek.

Knjiga obsega 22 zanimivih poglavij in stane s poštnino vred samo Din 20—. Namenjena je predvsem onim, ki si ne morejo kupiti dragih knjig o tem vprašanju. Nakažite denar na poštni čekovni račun št. 14.675 (Hranilnica »Moj dom«, Ljubljana), ali pošljite v znakah na naslov: J. E. Knjižna centrala, Ljubljana, Dvorčakova ulica 8.